ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ
ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΜΕΛΕΤΙΟΥ

ΕΤΟΣ Θ'. ΤΟΜΟΣ Ι'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 27 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1919. ΑΡΙΘ. 223

Η ΠΡΟΣΗΚΟΥΣΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΠΡΕΠΩΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Ἡ ἀπὸ τῶν δύο τούτων σημείων ἀναχώρησις, τῆς ἑλληνοπρεποῦς δηλονότι καὶ παιδαγωγικῆς ἀπόψεως τῆς Ἐκπαιδεύσεως, εἶναι ἡ μόνη ἐνδεδειγμένη προκειμένου νὰ καθορισθῇ ἡ δεοντολογικὴ κατεύθυνσις αὐτῆς. Ἐὰν ἡ Ἐκπαίδευσις καλῆται νὰ διαμορφώσῃ καὶ διαπλάσῃ τῶν ἀνθρώπων τὰ ἤθη, καὶ δὴ οὕτως, ὥστε ἕκαστος λαὸς νὰ διατηρῇ τὸν ἴδιον ἐθνικὸν αὐτοῦ τύπον, αὐτόδηλον εἶναι, ὅτι ἐκείνη ἡ κατεύθυνσις θὰ εἶναι εὔστοχος καὶ ὀρθὴ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἐκπαιδεύσει, ἥτις θὰ ἀναλάβῃ νὰ μορφώσῃ ἀνθρώπους μὲν κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον, ἀλλ' ἐξάπαντος καὶ Ἕλληνας.

Ἐπαρκῶς ἤδη, ὡς νομίζομεν, κατεδείξαμεν ἐν προηγουμένοις ἡμῶν ἄρθροις, ὅτι ἡ ψυχικὴ σύνθεσις τοῦ λαοῦ ἡμῶν, τὸν ὁποῖον ἡ Ἐκπαίδευσις καλεῖται νὰ διαπαιδαγωγήσῃ, ἡ πνευματικὴ ἐν γένει διάθεσις αὐτοῦ, εἶναι σύνθεσις καὶ διάθεσις ἀκραιφνῶς ὑφασμέναι διὰ τοῦ νήματος τῆς θρησκείας. Ἀλλὰ τούτου οὕτως ἔχοντος, ἐκπαίδευσις ἐπιδιώκουσα ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν τῶν

Ἑλλήνων τροφίμων μακρὰν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων πραγμάτων εἶναι ἐκπαίδευσις νόθος, ἥτις θὰ ἔχῃ ἀναποφεύκτως ὡς καρποὺς τὴν νοθείαν τῆς φυλῆς. Ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ἐὰν τῆς θρη-σκείας τὰ νήματα, καὶ δὴ τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας τοῦ Ἐσταυ-ρωμένου, μεθ' ἧς ὁ Ἑλληνισμὸς ἀδιασπάστως συνηδελφώθη, διαλυθῶσιν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς ἡμῶν φύσεως, δὲν ἔχομεν ἄλλ- νὰ ἴδωμεν παρὰ ἐρείπια τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν καὶ θεσμίων κα παραδόσεων καὶ ἠθῶν καὶ ἐθίμων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὡς ἄλλοι Ἰε-ρεμίαι, ἀνεπανορθώτως ἴσως, ἐν ἀπευκταίᾳ τινὶ τοιαύτῃ περιπτώ-σει ἀσφαλῶς θὰ κλαύσωμεν. Ἡ ἐκπαίδευσις ἡμῶν, διὰ νὰ εἶνα ἐκπαίδευσις ἁρμόζουσα εἰς Ἕλληνας, ἀπαραιτήτως ὀφείλει νὰ εἰσ-άγῃ τοὺς τροφίμους ἐν τῷ εἰδικῷ ἐκείνῳ ἑλληνικῷ πνευματικῷ ἠθικῷ καὶ κοινωνικῷ περιβάλλοντι, ἐν ᾧ ἐγεννήθησαν, ἐτράφησαν ἔζησαν καὶ ἀπέθανον αἱ προγονικαὶ ἡμῶν γενεαί. Τὸ νὰ θέσωμε τὴν Ἐκπαίδευσιν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θρησκείας δὲν εἶνα δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας πλέον ζήτημα ἐθνικῆς φιλοτιμίας ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ἀνάγκη ἐπιστημονική, ἣν αὐτὴ ἡ φύσις τῶ πραγμάτων ἀπαραβάτως ἀπαιτεῖ. Ἡ ἀστοχία θὰ εἶναι ἄφευκτο ἀβάσιμος δὲ ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι τῶν ἀνθρώπων ἐκεί-νων, οἱ ὁποῖοι ἐν οὑτωσὶ σπουδαίοις ζητήμασι δογματίζουσι σχε-διάζοντες πλατωνικῶς ὅλως, ἀπὸ γραφείου φιλοσοφοῦντες, μακρὰ τῆς πραγματικότητος, τῶν πραγματικῶν ψυχολογικῶν δεδομέ-νων, καὶ πλάττουσι συστήματα ἐκπαιδευτικά, συστήματα, ἅτινα καὶ ἂν ποτε θὰ ἐφηρμόζοντο, δὲν θὰ ἐβράδυνον νὰ ταφῶσιν.

Ἀλλ' ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ὡς δυνάμεως παιδα-γωγούσης, προβάλλει ἡμῖν φωτεινότατα, ὡς ἠλεκτρικός τις προ-βολεύς, τὴν προσήκουσαν κατεύθυνσιν αὐτῆς. Δὲν θὰ ἐπικαλ-σθῶμεν τὸ ἀσταθὲς καὶ ἀβέβαιον τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἀν-θρωπίνων ἠθικολογικῶν συστημάτων, τὰ ὁποῖα ἦλθον καὶ παρῆλ-θον, οὐδὲ θὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὸ ἄλλως ἀδιάψευστον, ὅτι, «ἐὰ μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον τῶν ἀρετῶν ἡμῶν, μάτην κοπιῶ-μεν»· ἀλλὰ θὰ δείξωμεν ὁποία τραγικὴ εἰρωνεία κυοφορεῖτα

ὁποία ἀκαταλόγιστος ἀνακολουθία προδίδεται, τελουμένη εἰς βάρος τῆς παιδαγωγικῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκπαιδεύσεως. Οἱ τῆς ἀθρήσκου ἐκπαιδευτικῆς ἰδεολογίας ἐρασταὶ ἐμβλέπουσιν ἐν τῷ θετικισμῷ καὶ τῇ λατρείᾳ τῆς φύσεως τὴν σωτηριώδη κατεύθυνσιν τῆς Ἐκπαιδεύσεως. Δι᾿ αὐτῆς ὁ τρόφιμος θὰ ἐξευγενισθῇ, θὰ παιδαγωγηθῇ. Ἀντὶ Θεοῦ δημιουργοῦ σπεύδουσι νὰ ἐνθρονίσωσι φύσιν ὡραίαν καὶ θέλγουσαν, κηρύσσονται ὑπὲρ τῶν αἰσθητῶν, τῶν βλεπομένων, τῶν ψηλαφητῶν πραγμάτων, τὰ δὲ νοούμενα, ἀλλὰ μὴ ὁρώμενα, τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια, ἐννοοῦσι νὰ μὴ ὑπάρχωσι διὰ τὸν τρόφιμον. Ζητοῦν τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ νὰ ἀντικαταστήσουν διὰ τῆς λατρείας τῆς φύσεως. Ζητοῦν νὰ λατρεύουν κτίσματα, ἀλλὰ νὰ ἀγνοῶσι κτίστην. Ἀλλ᾿ ὁποῖος στραγγαλισμὸς τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς! Ὁποία χρεωκοπία εἰς τὸ παθητικὸν τῆς παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης! Ἀξιοῖ ἡ Παιδαγωγικὴ παρὰ τῶν εὐσυνειδήτων αὐτῆς λειτουργῶν καὶ θεραπόντων νὰ παρέχηται ἡ διδασκομένη ὕλη τῶν φυσιογνωστικῶν μαθημάτων, Ζῳολογίας, Φυτολογίας, Ἀστρονομίας, Φυσικῆς καὶ λοιπῶν κλάδων τῆς ἐγκυκλίου μορφώσεως οὐχὶ μηχανικῶς καὶ περιγραφικῶς, ὡς μέχρι τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ἐγίνετο, ἀλλὰ νὰ διεξάγηται κατὰ τοιαύτην μέθοδον, ὥστε νὰ σπουδάζωνται καὶ ἐρευνῶνται αἱ βιονομικαὶ ἀρχαὶ τῶν πραγμάτων, ἐν δὲ ταῖς ἐρεύναις ταύταις νὰ φαίνωνται τὰ μὴ φαινόμενα, νὰ ψηλαφῶνται τὰ μὴ ψηλαφώμενα, νὰ γίνωνται ἀντιληπτὰ τὰ μὴ αἰσθητά, αὐτὴ ἐκείνη ἡ δαιμονία «σκοπιμότης» τῶν λειτουργιῶν ζώων, φυτῶν καὶ τῶν ἐν τῇ φύσει ὄντων καὶ γινομένων.

Ἀλλ᾿ εἰσαγόμενος ὁ τρόφιμος κατὰ τὰς ἐπιστημονικὰς ταύτας ἀπαιτήσεις εἰς τὸν πλούσιον καὶ μαγευτικώτατον κόσμον τῆς σκοπιμότητος, θὰ μείνῃ λοιπὸν τυφλὸς καὶ δὲν θὰ ἴδῃ καὶ δὲν θὰ αἰσθανθῇ τὸν διακοσμοῦντα Νοῦν; Χειροτέρα ἀνακολουθία ἀδύνατον νὰ ῥιζοβολήσῃ εἰς ἀνθρωπίνην διάνοιαν. Καὶ ἐκεῖ μόνον ἔχει ἔδαφος ὁπωσοῦν νὰ κατασκηνώσῃ, ὅπου ἡ φρόνησις ληθαργεῖ. Θὰ ἀγάγῃ ἐμμέσως ὁ Παιδαγωγὸς τὸν νοῦν τοῦ τρο-

φίμου εἰς ἀόρατον αἴτιον τῆς τάξεως καὶ σκοπιμότητος· θὰ ἀρνηθῇ νὰ ὁμολογήσῃ τοῦτο ἀμέσως! Θὰ εἴπῃ τὸ πρᾶγμα, θὰ ἀρνηθῇ τὸ ὄνομα. Εἰσάγει διὰ τοῦ παραθύρου, εὐχαριστεῖται ὅμως νὰ μὴ εἰσάγῃ διὰ τῆς θύρας! Διατί; Ἡ κακὴ ἀντίληψις τῶν πραγμάτων καὶ ἡ ἐπιπολαιότης αὐτὴ τὸν ἐξωθεῖ νὰ λατρεύσῃ τὴν Κτίσιν παρὰ τὸν Κτίσαντα!

Ὁ δὲ μακαρίως καὶ ἀκόπως γευόμενος τοὺς καρποὺς τῶν ξένων ἀμπελώνων σύγχρονος Ἕλλην ἐπιπροσθέτει ἓν ἕτερον πλεονέκτημα εἰς τὴν σχολὴν τῆς φυσιολατρικῆς ἐκπαιδεύσεως: δι' αὐτῆς, διὰ τῆς λατρείας τῶν μαγευτικῶν τοπείων τῆς πατρίου χώρας, ἐξαγνίζεται καὶ ἀναπτεροῦται ὁ π α τ ρ ι ω τ ι σ μ ό ς. Ὁ φυσιολάτρης Ἕλλην εἶναι ὁ πατριώτης Ἕλλην. Ὡσεὶ ἡ θρῃσκεία, καὶ εἰδικώτατα ἡ θρησκεία τοῦ Ἐσταυρωμένου, ὡσεὶ οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἠρνήθησάν ποτε ἢ ἐκάκισαν τὴν μελέτην τῆς φύσεως, ἥτις οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἄγει εἰμὴ ε ἰ ς τ ὴ ν δ ό ξ α ν τ ο ῦ Θ ε ο ῦ! Ἡ καλλιέργεια τοῦ καλλιτεχνικοῦ συναισθήματος, μέρος τι τῆς ὅλης ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως, τίθεται ῥυθμιστὴρ τῆς διαπλάσεως τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ ἤθους ἀνθρώπων. Εἶναι τὰ βουνὰ καὶ τὰ τοπεῖα τῆς Ἑλλάδος μόνον ὡραῖα; καὶ εἶναι ἡ φύσις μόνη, ἥτις ἔχει τὸ ὡραῖον ἢ καὶ πολλάκις ἡ τέχνη τὴν ὑπερβάλλει; Εἶναι τὰ βουνὰ τῆς Κρήτης τὰ γυμνά, τὰ ὁποῖα ἐσφυρηλάτησαν τὰς ἀδαμάστους τῶν Κρητῶν ψυχάς; Εἶναι τὰ βουνὰ τῆς Ὕδρας τὰ φαλακρά, εἶναι αἱ μαῦραι ῥάχεις τῶν Ψαρῶν, αἵτινες ἠλέκτρισαν τὰς ψυχὰς τῆς γενεᾶς τοῦ 21; Εἶναι ὁ ἄψυχος ἑλληνικὸς οὐρανὸς καὶ ἡ ὀρωμένη ἑλληνικὴ φύσις, αἵτινες τόσας δάφνας ἔσπειραν παρὰ τοὺς πόδας τῆς συγχρόνου γενεᾶς; Ἢ ἡ ψυχὴ τῶν πατέρων μας, ἢ ὁ κόσμος τῶν ὀνείρων μας, τῶν ἐθνικῶν μας πόθων, ὁ ἀπολειφθεὶς ἀκόμη ζῆλος πρὸς τὰ πάτρια, τοῦ Χριστοῦ ἡ πίστις ἡ ἁγία, ἡ ἐθνικὴ ψυχὴ ἐζωογόνει καὶ ζωογονεῖ ἡμᾶς; Διατί ὁ ἐν Ἀμερικῇ Ἕλλην βιοπαλαιστὴς ἐπείγεται, καταφρονῶν τὴν θεὰν ὡραιότητα, νὰ ἔλθῃ νὰ κλεισθῇ εἰς τὴν πενιχρὰν καλύβην του; Ναί, εἶναι τὸ ἀόρατον,

τὸ μυστηριῶδες, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος διὰ παντὸς θὰ ἀναπνέῃ. Ἡ δὲ ἐκπαίδευσις ἡ παιδαγωγοῦσα, ἀντὶ νὰ καταπνίγῃ τὸ αἴσθημα τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀναζητήσεως τοῦ Δημιουργοῦ, θὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀποστολήν της, ὅταν διὰ τῶν μέσων αὐτῆς ἀνάγῃ τὸν τρόφιμον διὰ τῶν κτισμάτων εἰς τὸν Κτίσαντα. Ἡ δὲ Ἐκπαίδευσις τότε μόνον θὰ ὀρθοποδήσῃ, ὅταν: ἢ οἱ ἐν πίστει θεολογοῦντες διδάξουσιν, ἢ οἱ διδάσκοντες ἐν πίστει θεολογήσουσι.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ
ΤΗΣ Β΄ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ

[29 Σεπτεμβρίου]

Β΄ Κορ. 9,6-11.

Μέσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὅπως συμβαίνει ἄλλως τε καὶ ὅπου ὑπάρχει κοινωνία ἀνθρώπων, ἄλλοι ἦσαν πτωχότεροι καὶ ἄλλοι ἦσαν εὐπορώτεροι. Ὄχι δὲ μόνον ἄτομα, ἀλλὰ καὶ κοινότητες ὁλόκληροι ἀπὸ ὅλας τὰς χριστιανικὰς Ἐκκλησίας, ἄλλαι ἦσαν εὐπορώτεραι καὶ ἄλλαι εἶχαν ἀνάγκην βοηθείας. Εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν αὐτὴν ἀνισότητα ὁ θεῖος Παῦλος ἐνέβλεπε μίαν ἄνωθεν εὐκαιρίαν, ἐνέβλεπεν ἕνα πεδίον ἐφαρμογῆς εἰς τὸν βίον τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν καὶ μάλιστα τῆς ἀδελφικῆς ἀλληλεγγύης, ἐκδηλουμένης διὰ τῆς παροχῆς κάθε δυνατῆς συνδρομῆς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶχον, πρὸς τοὺς μὴ ἔχοντας. Ἡ Ἱερουσαλήμ, ἡ πλουσιωτάτη εἰς τὸ πνευματικὸν μεγαλεῖον μητρόπολις τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἦτο ἡ πτωχοτέρα οἰκονομικῶς χριστιανικὴ κοινότης καὶ τὰ μέλη της εἶχαν ἀνάγκην βοηθείας. Ἴσως καὶ τοῦτο ὄχι χωρὶς λόγον ὑψηλότερον: ἡ ἀνάγκη τῆς *μητρὸς* Ἱερουσαλήμ, μητρὸς ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν, θὰ ἦτο ἡ ἀφορμὴ νὰ προσελκύῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν τέκνων της, τῶν ἐσκορπισμένων εἰς ὅλον τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Ἡ ἀνάγκη τῆς μητρὸς καὶ ἡ βοήθεια τῶν τέκνων διετήρουν τοὺς ἱεροὺς δεσμοὺς ἀναμεταξὺ ὅλων τῶν χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀλληλεγγύης ἀπεδείκνυαν πραγματικῶς, ὅτι ὅσον καὶ ἂν τοὺς ἐχώριζαν αἱ ἀποστάσεις καὶ τὰ ὅρια τῶν ἐθνῶν, ἦσαν *μία ψυχὴ καὶ μία καρδία*. Μέσα εἰς τὰς τόσας φροντίδας, ποὺ εἶχεν ὁ μακάριος Παῦλος διὰ τὸ κήρυγμα καὶ τὴν ἵδρυσιν καὶ ὀργάνωσιν νέων ἐκκλησιῶν, ποτὲ δὲν ελη-

σμόνει καὶ τοὺς πτωχοὺς τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐδίδασκε τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ συγχρόνως, ὡς νὰ προεκάλει τοὺς νεοδιδάκτους μαθητὰς νὰ ἀποδείξουν ἐμπράκτως ὅτι *ἐχώνευσαν* τὰ ὅσα ἐδιδάχθησαν, τοὺς παρουσίαζε τί ἀνάγκας εἶχεν ἡ Ἱερουσαλὴμ καὶ ποῖον ἦτο τὸ καθῆκόν των. Ἡ συλλογὴ ἐράνων ἦτο ἀπὸ τὰ κυριώτατα μελήματα τοῦ Ἀποστόλου. Καὶ οἱ Κορίνθιοι, πρὸς τοὺς ὁποίους γράφει καὶ τὴν σημερινὴν περικοπήν, ἔδειξαν μεγάλην προθυμίαν εἰς τὰς συστάσεις τοῦ Διδασκάλου, πρᾶγμα ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον τὸν εὐχαριστεῖ καὶ τοῦ δίδει ἀφορμὴν νὰ ἐκφράσῃ εἰς τὴν ἐπιστολήν του ταύτην μερικὰς σκέψεις ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ δίδῃ—ὅταν δίδῃ—τὴν συνδρομήν του ὁ χριστιανός, καὶ τὰ ἐπακόλουθα, τὰ ὁποῖα ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ ὁ καλῶς εὐεργετῶν.

«Ἱλαρὸν δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός». Ἐδῶ περικλείεται ὅλη ἡ χριστιανικὴ ἰδεολογία ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ νὰ δίδῃ κανείς. Ὄχι ἀπὸ καταναγκασμόν, ὄχι ἀπὸ ἐπίδειξιν, ὄχι ἀπὸ ὑστεροβουλίαν, ὄχι μὲ δυσθυμίαν! Νὰ δώσῃς· ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ. Ἂν δώσῃς ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω συνθήκας ἐκεῖνο, ποὺ φαίνεσαι ὅτι δίδεις διὰ βοήθειαν ἄλλου, δὲν τὸ δίδεις παρὰ εἰς τὸν ἑαυτόν σου. Ἐφ' ὅσον ἀποβλέπεις εἰς ἰδικόν σου ὄφελος, *οὐσιαστικῶς* δὲν σύντρέχεις τὸν ἔχοντα ἀνάγκην, ἀλλὰ κυνηγεῖς, ἀλλὰ ἐξυπηρετεῖς τοὺς ἰδικούς σου σκοποὺς καί, ὡς νομίζεις, τὰ συμφέροντά σου. Αὐτὴ δὲν εἶναι εὐεργεσία· εἶνε μία ἰδιοτέλεια, καὶ ἰδιοτέλεια *τοῦ χειρίστου εἴδους*, διότι ἔχει, ὡς εἶναι προφανές, μέσα της ὄχι ὀλίγην δόσιν δολιότητος. Εἶναι προτιμότερον νὰ μὴ δώσωμεν, παρὰ νὰ δίδωμεν μὲ σκοπὸν ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἀνάγκης τοῦ ἄλλου. Ὁ Θεὸς θέλει *δότην ἱλαρόν*: νὰ δίδῃς, καὶ αὐτὸ νὰ τὸ θεωρῇς ὡς τὴν μεγαλυτέραν σου εὐχαρίστησιν. Εἰς τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν εὐεργεσίαν νὰ εὑρίσκῃς μίαν πνευματικὴν ἀπόλαυσιν. *Ἱλαρὸν δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός*. Καὶ μόνον τὸ ὅτι ὁ τοιοῦτος *δότης* γίνεται ἄξιος τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀρκετὸν νὰ μᾶς δείξῃ τί ἀξίαν καὶ τί καλὰ ἀποτελέσματα ἔχει μία τοιαύτη *μεταδοτικὴ* εὐδιαθεσία. Τί πολυτιμότερον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀγάπην; Ὅπως δὲ εἶπεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν σημερινὴν περικοπήν, ἡ ἀγάπη αὐτὴ τοῦ Θεοῦ θὰ εἶναι τόσον μεγαλυτέρα καὶ τόσον περισσότερον ἐκτεταμένη, ὅσον περισσότερον ἐκδηλώνομεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀγαθήν μας διάθεσιν ἀπέναντι τῶν ἄλλων, πρὸ πάντων ὅσοι ἔχουν τὴν ἀνάγκην μας, απαράλλακτα ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς τὴν σποράν: κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ

ἧττον, ἀναλόγως τῆς σπορᾶς θὰ εἶναι καὶ ὁ θερισμός: *«ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει· καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει»*. Τί θὰ θερίσῃ; θὰ θερίσῃ καρποὺς περισσοτέρους ἀπ' ἐκείνους, ποὺ θὰ σπείρῃ. Θὰ κάμῃ ἕνα καλόν, τὸ κατὰ δύναμιν, ἀλλ' ὁ Θεός, ὁ Παντοδύναμος, ἠμπορεῖ νὰ τοῦ τὰ δίδῃ ἑκατονταπλάσια. Ἕνας, ὁποὺ κάμνει τὸ καλὸν μὲ μίαν ἁγνὴν ἐλευθεριότητα, ἐκεῖνος θὰ ἔχῃ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλα του· ὄχι μόνον δὲν θὰ πτωχύνῃ, ἀλλὰ καὶ περισσότερα θὰ ἀποκτᾷ· τὸ δὲ κυριώτατον, ὅτι θὰ ἔχῃ μὲ περίσσειαν τὴν Θείαν χάριν· «*«δυνατεῖ δὲ ὁ Θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς»*. Δύναται ὁ Θεὸς νὰ τὸ κάμῃ εἰς τὸν ἐλεήμονα ἄνθρωπον καὶ τὸ κάμνει, ἀκριβῶς διὰ νὰ ἔχουν οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ὄχι μόνον ὅσα τοὺς ἀρκοῦν διὰ τὰς ἀνάγκας των, ἀλλὰ καὶ περισσεύματα, ἵνα τὰ περισσεύματα αὐτὰ τὰ σκορπίζουν εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ὁπωσδήποτε πάσχοντας καὶ ἐν γένει νὰ συντρέχουν κάθε σκοπὸν ἀγαθοεργόν, κάθε καλὸν ἔργον· *«ἵνα ἐν παντὶ πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.»* Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος δὲν ἀναπτύσσει μόνον θεωρίαν διὰ νὰ δείξῃ εἰς τοὺς Κορινθίους, ὅτι ὁ Θεὸς δίδει εἰς τοὺς δίδοντας καὶ δὲν τοὺς ἀφίνει ἔτσι νὰ πέσουν εἰς ἀνέχειαν. Ὅπως δὲν ἀποστερεῖ τὸν κοπιῶντα γεωργὸν ἀπὸ τοὺς κόπους του, ἀλλὰ τοῦ δίδει εἰς κάθε κόκκον πολὺ περισσότερον καρπὸν—πρᾶγμα, ποὺ δὲν χρειάζεται ἀπόδειξιν—, οὕτω καὶ εἰς τοὺς μεταδοτικοὺς ἀνθρώπους δίδει ὅ,τι χρειάζονται διὰ νὰ βοηθοῦν τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. *«Ὁ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσει καὶ πληθυνεῖ τὸν σπόρον ὑμῶν»*. Εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπακόλουθα μεταδοτικότητος προσθέτει ὁ Ἀπόστολος καὶ κάτι ὑψηλότερον: ἐκεῖνος ποὺ δίδει, γίνεται ἀφορμή, νὰ δοξάζουν τὸν Θεὸν καὶ νὰ τὸν εὐχαριστοῦν ἐκεῖνοι ποὺ πέρνουν. Ἀλλ' εἶναι μικρόν, νὰ γινώμεθα αἴτιοι νὰ δοξάζεται ὁ Θεός; ἡ μεταδοτικότης σας, λέγει, *«κατεργάζεται εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ»*.

Ἐδῶ ὑπάρχει μία σοβαρὰ ἄποψις καθηκόντων μας, ἀγαπητοί! Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν κερδῶν μας καὶ τῶν ἀπολαυῶν μας δὲν πρέπει νὰ εἴμεθα ἄνθρωποι *σφικτοί*. Δὲν μᾶς συμβουλεύει βέβαια ἡ θρησκεία μας νὰ εἴμεθα ἄσωτοι! Ἄπαγε τῆς βλασφημίας! Ἀλλὰ δὲν ἐγκρίνει νὰ εἶναι οἱ ὀπαδοί της δοῦλοι *τῆς ὕλης*, δοῦλοι τοῦ Μαμμωνᾶ, ὅπως εἶπεν ὁ Χριστός. Πρέπει νὰ ἐπιδιώκωμεν πρὸ παντὸς *τὴν αὐτάρκειαν*. Ἀφοῦ ἅπαξ ἐξασφαλίζομεν ὅσα χρειάζονται διὰ τὰς

ἰδικάς μας ἀνάγκας καὶ ὑποχρεώσεις, ἀντὶ νὰ τὰ χώνωμεν εἰς τὴν γῆν, ἀντὶ νὰ πολλαπλασιάζωμεν τὰς ἀποθήκας μας ὡς ὁ ἄφρων πλούσιος, ἀντὶ νὰ τὰ σκορπίζωμεν εἰς περιττὰ πράγματα, ἂς στρέψωμεν τὴν προσοχὴν εἰς τόσα πτωχά, εἰς τόσα γυμνὰ καὶ ξυπόλυτα πλάσματα, εἰς τόσους ἀρρώστους, εἰς τόσας καὶ τόσας πληγάς. Καίτοι, εὐκταῖον θὰ ἦτο καὶ ἀπὸ *τὸ λίγο, ποὺ ἔχομε, τὸ βρισκούμενο*, νὰ διαθέτωμεν διὰ τὸν ἔχοντα ἀνάγκην. Νὰ εἴμεθα μεταδοτικοί, καὶ αὐτὸ εἶνε ἕνας μεγάλος τίτλος ἀγάπης ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸν χριστιανόν· «*ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ*».

Ἀλλ' ὅταν ὄχι μόνον δὲν δίδωμεν—εἴτε ἔχομεν περισσεύματα, εἴτε δὲν ἔχομεν—ἀλλὰ καὶ ὅσον περισσότερα ἔχομεν, τόσον περισσότερον ζητοῦμεν νὰ *γδύσωμεν* τὸν ἄλλον καὶ νὰ τὸν ἐκμεταλλευθῶμεν εἰς τὴν ἀνάγκην του, τί μέλλει γενέσθαι; Ἤ, καὶ ὅταν δίδωμεν, δίδομεν μὲ πονηροὺς σκοπούς, τί λόγον ἔχομεν νὰ δώσωμεν; Ἀγαπητοί: ἂς τὸ κάμωμεν ἄρθρον τοῦ χριστιανικοῦ μας βίου: «*ἱλαρὸν δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός*».

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΤΗΣ Δ' ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ

[13 Ὀκτωβρίου]

Λουκ. 8, 5-15

Καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ συγγράμματα, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ συγγραφεῖς των ἐπετηδεύθησαν τὴν καλλονὴν καὶ τὴν χάριν καὶ τὴν γλαφυρότητα τοῦ λόγου, δὲν εἶνε εὔκολον νὰ συναντήσῃ τις τοὺς ἀδάμαντας τῶν παραβολῶν, τοὺς ὁποίους εὑρίσκομεν ἐγκατεσπαρμένους εἰς τὰς σελίδας τῶν Εὐαγγελίων. Ὁ Ἰησοῦς προχείρως καὶ ἀφελῶς λαμβάνει μίαν εἰκόνα ἀπὸ τὴν φυσικὴν ζωὴν ἢ ἀπὸ τὸν καθημερινόν μας βίον. Πρὸς τὴν εἰκόνα αὐτὴν ἐπιτυγχάνει ὑπερόχως νὰ συνδέῃ ἀλήθειάν τινα ὑπερκοσμίαν, καὶ διὰ τῶν ἀναλογιῶν, τὰς ὁποίας παρέχει ἡ φυσικὴ εἰκών, νὰ ἀνάγῃ εὐκόλως καὶ ἀκόπως τὸν ἐπιδεκτικὸν ἀκροατήν του εἰς ἀνωτέρας βαθμίδας πνευματικῆς γνώσεως.

Οὕτως ἐν τῇ σημερινῇ παραβολῇ ἐκλέγει τὴν εἰκόνα τοῦ γεωργοῦ, ὅστις εὑρίσκεται ἐν τῷ ἀγρῷ του καὶ σπείρει. Ἐκ τῶν χειρῶν του ἐξέρχεται πίπτων ὁ σπόρος ὁμοιόμορφος καὶ τὴν αὐτὴν καθ' ὅλα τὰ ριπτόμενα σπέρματα ἐγκλείων δύναμιν, πλὴν ὅμως τὰ ἐδάφη, εἰς τὰ ὁποῖα πίπτει, δὲν εἶνε ὅμοια, οὐδὲ ἔχουν πάντα τὴν αὐτὴν παχύτητα διὰ καρποφορίαν. Μέρος ἐκ τοῦ σπόρου πίπτει εἰς τὴν γῆν τὴν πεπατημένην, εἰς ὁδόν, ἡ ὁποία εἴτε παρὰ τὸν κυρίως ἀγρόν, εἴτε καὶ διὰ μέσου αὐτοῦ διήρχετο. Τὸ ἔδαφός της εἶνε σκληρόν, συμπαγές, τραχύ. Δὲν εἶνε δυνατὸν ὁ σπόρος νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ χώματά της καὶ νὰ κρυβῇ

ὑπ' αὐτά. Μένει λοιπὸν ἐκτεθειμένος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ὁδοῦ καὶ διὰ τοῦτο, εἴτε καταπατεῖται ὑπὸ τῶν συχνάκις ἐκεῖθεν διερχομένων ἀνθρώπων, εἴτε καὶ κατατρώγεται ἀπὸ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.—Ἄλλο μέρος ἐκ τοῦ σπόρου ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν πετρώδη. Δὲν ἔχει βάθος καὶ ὑγρασίαν ἐπαρκῆ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς γῆς. Εἶνε πολὺ λεπτόν, ἐκτείνεται δὲ κάτωθεν σκληρὸν καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἰκμάδος τὸ πετρῶδες στρῶμα. Δὲν προφθάνει διὰ τοῦτο νὰ φυτρώσῃ εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ὁ σπόρος, καὶ εὐθὺς ἀμέσως ξηραίνεται, διότι δὲν ὑπάρχει ἡ ἀνάλογος ὑγρασία.—Καὶ ἄλλο μὲν τοῦ σπόρου ἔπεσεν εἰς τόπον γεμάτον ἀπὸ ἀκάνθας. Καὶ ἐφύτρωσε βέβαια ἐκεῖ καὶ τὸ καῦμα τοῦ ἡλίου δὲν τὸν ἔβλαψεν· πλὴν ὅμως μαζὺ μὲ αὐτὸν ἐφύτρωσαν συγχρόνως καὶ αἱ ἄκανθαι, αἱ ὁποῖαι ἀπέπνιξαν τὸν βλαστήσαντα τοῦτον σπόρον καὶ τὸν ἠμπόδισαν ἀπὸ τοῦ νὰ καρποφορήσῃ.—Τέλος δέ, ἄλλο μέρος τοῦ σπόρου ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, τὴν παχεῖαν, τὴν ὑγρὰν καὶ εὔφορον, ἐκεῖ δὲ ὁ σπόρος ἐβλάστησε καὶ ἀνεπτύχθη καὶ ἀπέδωκε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα.

Οἱ περιστοιχίζοντες τὸν Ἰησοῦν ὄχλοι ηὐχαριστοῦντο καὶ ἐτέρποντο ἀκούοντες ἀπὸ τὸ γλυκὺ στόμα τοῦ Διδασκάλου τὴν ὡραίαν αὐτὴν καὶ ζωηρὰν περιγραφήν. Πλὴν ὅμως φεῦ! Ὁμοιάζουν πρὸς τοὺς συγχρόνους τοῦ Δημοσθένους Ἀθηναίους, οἱ ὁποῖοι, ὅταν ὁ ὑψιπέτης τῆς Πνυκὸς ἀετὸς ὡμίλει περὶ σοβαρῶν πραγμάτων, ἐβαρύνοντο νὰ τὸν ἀκούουν. Πότε δὲ ἔτεινον προθύμως καὶ μετὰ πολλῆς περιεργείας τὰ ὦτα; Ὁσάκις τοῖς ἔκαμνε λόγον περὶ ὄνου σκιᾶς. Ὅταν ἀφηγεῖτο ἱστορίας τινὰς ἐλαφροτέρας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν εὐχαριστότεραι εἰς τὴν ἀκοήν. Καὶ οἱ ὄχλοι ἐκεῖνοι τῆς Ἰουδαίας κατὰ τὸ πλεῖστον τὰς αὐτὰς ἐπιδεικνύουν διαθέσεις. Ἀκούουν εὐχαρίστως τὴν τερπνὴν ἀφήγησιν τῆς παραβολῆς, δὲν ἔχουν ὅμως οὔτε τὴν δύναμιν, οὔτε τὸ ἐνδιαφέρον νὰ εἰσδύσουν εἰς τὸ πνευματικὸν καὶ σοβαρὸν νόημά της.

Μόνοι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ ἔχουν αὐτὸ τὸ ἐνδιαφέρον *«καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες, τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη;»* Καρδίαι ἐπιδεκτικαί, θέλγονται ἀπὸ τὴν σοβαρότητα τῆς ἀνωτέρας ὑπερκοσμίου ἀληθείας καὶ δὲν καθίστανται νυσταλέαι καὶ βραδυκίνητοι ἐνώπιον τῶν διαπεραστικῶν ἀκτίνων τοῦ ὑπερφυοῦς φωτός της. Ἀκριβῶς δι' αὐτὸ ὁ Διδάσκαλος τοῖς λέγει: *«Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσι»*. Ἐδόθη, λέγει, εἰς σᾶς μόνους νὰ γνωρίσητε τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἐδόθη ὄχι μεροληπτικῶς καὶ ἄνευ δικαιοσύνης. Ἐδόθη, διότι ἀκριβῶς ὑπήρξατε διατεθειμένοι νὰ λάβητε καὶ νὰ κρατήσητε τὸ δῶρον τοῦτο. Ἐδόθη, ὅπως θὰ ἐδίδετο καὶ εἰς πάντα ἄλλον ἔχοντα τὴν αὐτὴν ἐπιδεκτικότητα καὶ ἀγαθὴν διάθεσιν. Εἰς δὲ τοὺς ἄλλους, προσθέτει ὁ Χριστός, ὁμιλῶ μὲ παραβολάς.

Ὄχι διότι θέλω ν' ἀποκρύψω ἀπὸ αὐτοὺς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ διότι δὲν εἶνε διατεθειμένοι νὰ τὴν ἀποδεχθοῦν καὶ ἐγκολπούμενοι αὐτὴν νὰ τὴν κατανοήσουν. Ἀλλοίμονον! οἱ τοιοῦτοι, ἐνῷ βλέπουν μὲ τοὺς σωματικοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐνῷ ἀκούουν μὲ τὰ ὦτα τοῦ σώματος, δὲν βλέπουν καὶ μὲ τὰ ὄμματα τῆς ψυχῆς, οὐδὲ ἐννοοῦν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου.

Καὶ προχωρεῖ ἀκολούθως ὁ Κύριος ἡμῶν διὰ νὰ παρουσιάσῃ εἰς τοὺς μαθητάς του ἀποκεκαλυμμένον τὸ νόημα τῆς παραβολῆς.

«*Ὁ σπόρος, λέγει, ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ*». Μικρὸν σωμάτιον εἶνε ὁ σπόρος, ἐγκλείων ὅμως δύναμιν θαυμασίαν καὶ μυστηριώδη, τὴν δύναμιν τῆς ζωῆς. Ἐὰν διὰ τοῦτο τεθῇ οὗτος ὑπὸ συνθήκας εὐμενεῖς, εὐθὺς ἀμέσως φυτρώνει, αὐξάνει, καρποφορεῖ. Καὶ ὁ μικρὸς σπάρος δύναται νὰ γίνῃ ἐντὸς ὀλίγου δένδρον μέγα, πολλοὺς σκιάζον ὑπὸ τοὺς κλώνους του καὶ τρέφον διὰ τῶν καρπῶν του. Τί εἶνε καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ; Ῥῆμά τι ἐξερχόμενον ἀπὸ τὰ χείλη τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Κυρίου, δονοῦν τὸν ἀέρα καὶ προσπίπτον εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν ἀνθρώπων. Ὢ! καὶ ἐὰν εὕρῃ ἐκεῖ τὸ πρόσφορον πρὸς καρποφορίαν ἔδαφος! Ποίαν δύναμιν ἐγκλείει ὁ λόγος οὗτος! Ὅλαι αἱ ἡρωϊκαὶ καὶ μεγάλαι πράξεις τῶν θυμάτων τῆς πίστεως εἶνε καρπὸς τοῦ ῥήματος τουτου. Ὅλα τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα τῆς ἀδόλου καὶ ἀνιδιοτελοῦς ἀγάπης, ὅλαι αἱ ὑψηλαὶ ἀποφάσεις τῆς χριστιανικῆς αὐταπαρνήσεως, ὅλαι αἱ θαυμάσιαι ἠθικαὶ μεταβολαὶ καὶ ἀνακαινίσεις τῆς διεφθαρμένης καρδίας καρπὸς τοῦ λόγου αὐτοῦ εἶνε.

Πλὴν ὅμως φεῦ! Δὲν συναντᾷ πάντοτε καὶ πανταχοῦ ὁ πνευματικὸς καὶ οὐράνιος οὗτος σπόρος τὴν αὐτὴν ποιότητα τῆς γῆς καὶ τὸ αὐτὸ ἐπιδεκτικὸν ἔδαφος. Αἱ ἀνθρώπιναι ψυχαί, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τῆς πνευματικῆς ταύτης σπορᾶς τὸν ἀγρόν, δὲν εἶνε πᾶσαι τῆς αὐτῆς ἐπιδεκτικότητος. Ὑπάρχουν ψυχαὶ ὁμοιάζουσαι τὴν γῆν τὴν σκληρὰν καὶ πεπατημένην. Εἶνε ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ἔμειναν ἐντελῶς ἔξω ἀπὸ κάθε φραγμόν, εἰς τρόπον ὥστε πᾶς διαβάτης λογισμὸς νὰ διέρχεται ἐλευθέρως καὶ ἀνεμποδίστως δι' αὐτῶν, μολύνων, τραχύνων, σκληρύνων αὐτάς. Ὑπῆρξαν ἀπρόσεκτοι αἱ ψυχαὶ αὐταί. Δὲν ἐγνώρισάν ποτε τὰς ἀρετὰς τῆς νηφαλιότητος καὶ τῆς προσοχῆς. Δὲν ἐτέθησάν ποτε ὑπὸ τὸν περιορισμὸν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Ἀφῆκαν ἑαυτὰς ἐν ἐλευθερίᾳ, χωρὶς νὰ ἀνακρίνουν τοὺς διὰ τῆς καρδίας των διαβαίνοντας διαλογισμούς, χωρὶς νὰ χαλιναγωγοῦν τὰς ἀτόπους ἐπιθυμίας των, χωρὶς νὰ βιάζουν τὴν θέλησίν των εἰς πράξεις θεοφιλεῖς καὶ ἐναρέτους. Καὶ ἐσκληρύνθησαν. Τώρα δὲ πίπτει ὁ λόγος, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ φέρῃ κανένα καρπόν. Διότι εὐθὺς «*ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ αἴρει τὸν λόγον, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν*».

Ὑπάρχουν καὶ ψυχαὶ ὁμοιάζουσαι πρὸς τὴν γῆν τὴν πετρώδη. Πρό-

κειται περὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες δεικνύουν προθυμίαν τινὰ περὶ τὴν ἀκρόασιν καὶ ὑποδοχὴν τοῦ θείου λόγου, ἀλλὰ στεροῦνται ἰσχυρᾶς θελήσεως καὶ εἰς τὴν πρώτην ἀντίξοον περίστασιν κάμπτονται καὶ ὑποχωροῦν. Δέχονται τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ οἱ ἄνθρωποι αὐτοί. Συμμορφοῦνται πρὸς καιρὸν πρὸς τὰς ἐπιταγὰς καὶ παραγγελίας των. Φαίνονται κινούμενοι ἐν τῇ κατὰ Χριστὸν ζωῇ. Πλὴν ὅμως φεῦ! Εἰς τὸ βάθος τῶν καρδιῶν των ἐγκρύπτονται τῆς ἁμαρτίας τὰ πάθη ὡς πέτραι τινὲς τραχεῖαι καὶ σκληραί. Δὲν ἔχουν διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἰσχυρὰν τὴν θέλησιν. Καὶ εἰς τὸ πρῶτον καῦμα τῶν πνευματικῶν δοκιμασιῶν καὶ ἀγώνων, εἰς τὴν πρώτην βιαίου τινὸς πειρασμοῦ προσβολὴν, νικῶνται, καὶ ὁ φυτρώσας λόγος ξηραίνεται καὶ δὲν καρποφορεῖ.

Ὑπάρχουν καὶ ψυχαὶ ὁμοιάζουσαι πρὸς τὴν γῆν τὴν ἀκανθώδη. Εἶνε ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι κλίσιν πρὸς τὰς μερίμνας τοῦ βίου, πρὸς τὸν πλοῦτον καὶ τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκός. Ὢ: ἀληθῶς· ἄκανθαι πνευματικαί, κεντῶσαι τὴν ψυχὴν καὶ μὴ ἀφίνουσαι αὐτὴν νὰ ἠρεμήσῃ, εἶνε ἡ φιλοπλουτία, ἡ φιληδονία, τὸ φιλομέριμνον. Ἴδετε τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον νεανίαν, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν καρδίαν εἰσώρμησε τῆς ἀνόμου ἐπιθυμίας καὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἔρωτος ἡ φλόξ. Παρατηρήσατε τὸν ταλαίπωρον ἐκεῖνον πλεονέκτην, τοῦ ὁποίου οἱ ὀφθαλμοὶ διανοίγονται ἀγωνιωδῶς ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ χρυσίου. Παρακολουθήσατε τὸν ἀπὸ φροντίδας κοσμικὰς καὶ μερίμνας βιωτικὰς ἀπερροφημένον. Δὲν δύνανται οἱ ταλαίπωροι νὰ ἡσυχάσουν. Τὰ ἄγοντα αὐτοὺς πάθη ὡς ἄκανθαι αἰχμηραὶ καὶ ὀδυνηραὶ ἐπικάθηνται ἐπὶ τῶν καρδιῶν των. Ὑπὸ τὴν ἔξαψιν καὶ τὸν παροξυσμὸν αὐτῶν δὲν δύνανται οὐδὲ νὰ κοιμηθοῦν πολλάκις. Συστρέφονται ἐπάνω εἰς τὰς κλίνας των, ὡς ἐὰν ἦσαν ἐγκατεσπαρμέναι εἰς τὰ στρώματά των ἄκανθαι καὶ καρφία. Πῶς δύναται νὰ καρποφορήσῃ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἰς ἔδαφος τοιοῦτον; Ἢ πῶς δύναται νὰ δοθῇ εὐκαιρία καὶ ἡσυχία εἰς τὰς τοιαύτας ψυχάς, ὥστε ν' ἀπασχοληθοῦν ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ κατανοήσουν καὶ ἀφοσιωθοῦν εἰς αὐτόν, ἀφοῦ εἶνε ὅλως ἀπερροφημέναι ἀπὸ τὰς ἀγωνιώδεις των ταύτας προσκολλήσεις; Φυτρώνουσαι λοιπὸν μαζὺ μὲ τὸν σπόρον αἱ ἄκανθαι κατα-πνίγουν τὸν λόγον καὶ δὲν καρποφορεῖ οὗτος.

Τέλος ὑπάρχουν ψυχαὶ ὁμοιάζουσαι μὲ τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν. Εἶνε αἱ ψυχαὶ αἱ ἐπιδεκτικαί, αἱ ὁποῖαι ἀκούουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μὲ προαίρεσιν ἀγαθὴν καί, ἔχουσαι θέλησιν ἰσχυρὰν καὶ ἄκαμπτον, κρατοῦν τὸν λόγον τοῦτον καὶ παράγουν καρποὺς ἀρετῆς, μὲ καρτερίαν καὶ ὑπομονὴν πολλὴν εἰς τοὺς ἐκ τῆς ἁμαρτίας πειρασμοὺς ἀνθιστάμεναι καὶ τὰ ποικίλα πρὸς ἀρετὴν ἐμπόδια ὑπερπηδῶσαι.

Ἀδελφοὶ Χριστιανοί, ὅσοι ἠκούσαμεν τὴν παραβολὴν ταύτην τοῦ Κυρίου, ἂς ἐξετάσωμεν ἑαυτοὺς προσεκτικά· καὶ ἂς πληροφορηθῶμεν, εἰς ποίαν ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω τάξεις ἀνήκομεν ἡμεῖς. Εἴμεθα ἆρά γε γῆ

ἀγαθὴ καὶ παχεῖα, εὔφορος εἰς πνευματικὴν καρποφορίαν; Ἢ μήπως εἴμεθα γῆ πεπατημένη, πετρώδης ἢ ἀκανθώδης; Ἕκαστος ἂς ἐξετάσῃ τὴν συνείδησίν του καὶ ἂς ἀκούσῃ τὴν μαρτυρίαν της. Ἐὰν δὲ ἡ μαρτυρία της ἀποτελῇ κατηγορητήριον δριμὺ καὶ ἀδυσώπητον, δὲν ἔχομεν παρὰ νὰ προσφύγωμεν εἰς τὸν μέγαν καὶ οὐράνιον Γεωργόν. Γνωρίζει Ἐκεῖνος καὶ ἀπὸ τὰς ἀκάνθας νὰ ἐξάγῃ μέλι, καὶ ἀπὸ τὰς πέτρας ζωὴν καὶ βλάστησιν πλουσίαν, τὴν γῆν δὲ τὴν πεπατημένην εἰς γῆν εὔφορον νὰ μεταβάλλῃ. Ἀρκεῖ νὰ θέλωμεν καὶ ἡμεῖς. Εἶνε τόσον σοφὸς εἰς τὴν παιδαγωγίαν του, εἶνε τόσον δραστικὸς εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ πνευματικοῦ Του ἀγροῦ, ὥστε οἱαδήποτε ψυχὴ παραδοθῇ αὐτοπροαιρέτως εἰς τὰς χεῖράς του, ἀσφαλῶς καὶ βεβαίως αἰσθάνεται τῆς ὑπερφυοῦς μεταβολῆς καὶ ἀλλοιώσεως τὸ θαῦμα. Ἂς παραδοθῶμεν εἰς Αὐτὸν καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, βέβαιοι, περὶ τοῦ ὅτι θὰ λεχθῇ καὶ περὶ ἡμῶν τὸ «*αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου*». Ἀμήν.

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΓΓΛΙΚΑΝΩΝ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

Γ΄. Συζήτησις ἐν Λονδίνῳ

[Σύντομα σημειώματα ἀνεπισήμου συζητήσεως γενομένης ἐν τῇ Jerusalem Chamber τοῦ ἐν Λονδίνῳ Westminster Abey, τῇ 4/17 Νοεμβρίου 1918]

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 310 καὶ τέλος)

Μητροπολίτης. Ἡ ἐντύπωσίς μου ἐκ τῆς γενομένης συζητήσεως, εἶναι ὅτι δὲν ὑπάρχει διαφορά. Ὅσον εὐγλώττως καὶ ἂν διετυπώθησαν τὰ σχετικὰ ζητήματα ὑπὸ τῶν Ἀγγλικανῶν Θεολόγων, εὐγλωττότερον ἀκόμη εἶναι τὸ ὅ,τι εἶδον εἰς τὰς Ἀγγλικανικὰς Ἐκκλησίας. Χθὲς προσευχόμενος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Westminster Abey εἶχον ἐνώπιόν μου τὴν θαυμασίαν εἰκόνα, ἄνωθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης, τοῦ μυστικοῦ δείπνου, ἥτις, παρ᾽ ὅλην τὴν θέλησίν μου, ὅπως μείνω ἐξ ὁλοκλήρου ἐν τῇ γινομένῃ προσευχῇ, μὲ μετέφερεν ἀκουσίως εἰς τὸ Ὑπερῷον τῆς Σιών, καὶ εἶναι μία ἀπὸ τὰς περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας πραγματικῶς μετεφέρθην διὰ τῆς εἰκόνος εἰς τὸ πρωτότυπον, διότι αἱ εἰκόνες δὲν ἔχουσι διδακτικὴν σημασίαν μόνον διὰ τοὺς ἀγραμμάτους, αὗται πολλὴν διδασκαλίαν δύνανται νὰ προσφέρωσι καὶ εἰς τοὺς μεμορφωμένους. Δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ, ὅτι δι᾽ ἡμᾶς τοὺς Ὀρθοδόξους τὸ ζήτημα τῶν εἰκόνων ἔχει ἰδιάζουσαν σημασίαν, διότι ἐν Ἀνατολῇ ἐπεκράτησεν ἡ περὶ τοῦ ζητήματος τῶν εἰκόνων ὑγιὴς ἀντίληψις μετ᾽ ἀγῶνα 100 καὶ πλέον ἐτῶν. Ἡ δὲ ἀπόφασις τῆς Συνόδου διηρμήνευσε τὸ ὀρθῶς κρατοῦν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν πνεῦμα. Εἶναι ἐπομένως λίαν εὐχάριστον, ὅτι ὁ Αἰδεσ. Haedlan ἀνέφερεν, ὅτι ἐν περι-

πτώσει συγκλήσεως Συνόδου τινὸς πρὸς ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἥτις πάντοτε θὰ εἶχε χαρακτῆρα Οἰκουμ. Συνόδου. ἐν ταύτῃ ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία θὰ ἐδήλου, ὅτι ἀποδέχεται τὴν ἑβδόμην Οἰκουμ. Σύνοδον ὡς Οἰκουμενικήν.

Ἀμίλκας Ἀλιβιζᾶτος. Εἰς τὰ ἤδη ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἑβδόμης Οἰκουμ. Συνόδου λεχθέντα, ἐπιθυμῶ νὰ προσθέσω ἀκόμη τι, τὸ ὁποῖον συνήθως λησμονεῖται ἐν ταῖς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζητήσεσιν. Ὅτι δηλ. ἡ ἑβδόμη Οἰκουμ. Σύνοδος διὰ τοῦ ὅρου αὐτῆς δὲν κατεδίκασεν ἁπλῶς τοὺς εἰκονοκλάστας καὶ τοὺς ἐχθροὺς τῶν εἰκόνων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐξ ἴσου καὶ πάντας τοὺς ποιουμένους κατάχρησιν τῶν εἰκόνων. Ἐν τούτῳ δὲ ἀκριβῶς καταδεικνύεται σαφέστερον καὶ τὸ κρατοῦν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν πνεῦμα, ὅτι δηλ. αὕτη δέχεται καὶ ἀπονέμει εἰς τὰς εἰκόνας μόνον σχετικὴν τιμήν, καταδικάζει δὲ ῥητῶς πᾶν εἶδος λατρείας εἰς αὐτάς.

— *Αἰδεσ. Haedlan.* Συμφωνῶ πρὸς τὰ λεχθέντα, νομίζω δὲ ὅτι θὰ ἦτο καλὸν νὰ συμφωνήσωμεν εἰς δύο σημεῖα. Πρῶτον, θὰ ἐπεθύμουν νὰ γίνῃ ἀντιληπτόν, ὅτι ὁ Ἀγγλικὸς λαὸς δὲν εἶναι δεκτικὸς καθόλου τῆς προσφερομένης πρὸς τὰς εἰκόνας τιμῆς ὡς οἱ ἀνατολικοὶ λαοί, καὶ ὅτι συνεπῶς οὗτος, χωρὶς νὰ εἶναι κακῶς διατεθειμένος διὰ τὴν πρὸς τὰς εἰκόνας τιμήν, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀντιληφθῇ τὸ ζήτημα, ὅπως καὶ οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς. Δεύτερον, ὅτι οἱ Θεολόγοι τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας δὲν θὰ ἦσαν διατεθειμένοι νὰ δεχθῶσιν ὡρισμένας τινὰς ἰδιότητας ἀποδιδομένας εἰς ὡρισμένην τινὰ εἰκόνα, ἰδιότητας μάλιστα τὰς ὁποίας εἶμαι βέβαιος, ὅτι οὐδὲ κἂν τὰ ἐξέχοντα μέλη τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ δεχθῶσι.

Μητροπολίτης. Συμφωνῶ εἰς ἀμφότερα τὰ σημεῖα, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸ δεύτερον, καθόσον ἐγὼ ὁ ἴδιος δὲν δέχομαι τοιαύτας ἰδιότητας ἀποδιδομένας εἰς ὡρισμένας τινὰς εἰκόνας, ὅτε δὲ κατὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ πρῴην Βασιλέως Κωνσταντίνου ἐσημειώθη τοιαύτη κατάχρησις ἁγίων εἰκόνων, ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐν τῷ ἐν Κύπρῳ ἐκδιδομένῳ περιοδικῷ μου ἔγραψα ἐναντίον τῆς καταχρήσεως ταύτης, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπιθυμοῦσα νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν γενομένην παρεκτροπήν, ἀπηγόρευσε τὸ πρᾶγμα.

Ὁ κ. Riley. Ἐπιθυμῶ νὰ εἴπω ὀλίγας λέξεις, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου τῆς Ἐκκλησίας μου, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ παραβλέπωμεν, ὄπισθεν τῶν Θεολόγων. Ἡ ἑβδόμη Οἰκουμ. Σύνοδος θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐννοηθῇ παρὰ τοῦ λαοῦ μας ὡς ἑξῆς γενικῶς ἑρμηνευομένη. Ὑπάρχουσι δύο εἴδη λατρείας: ἡ λατρεία ἡ ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἡ λατρεία ἡ ἀπευθυνομένη εἰς Ἅγια πρόσωπα, ἢ ἀντικείμενα, ὡς ἔχοντα σχέσιν μετὰ τοῦ Θεοῦ. Τὸ πρῶτον ἡμεῖς οἱ Ἄγγλοι τὸ ὀνομάζομεν adoration, οἱ δὲ Ἕλληνες λατρείαν. Τὸ δεύ-

τερον, ἡμεῖς τὸ ὀνομάζομεν reverence, οἱ δὲ Ἕλληνες τιμητικὴν προσκύνησιν. Εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνηται ἡ διάκρισις αὕτη, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως. Δευτέρα βάσις εἶναι, ὅτι πᾶσα τιμὴ πλὴν τῆς λατρείας εἶναι σχετική. Τιμῶντες εἰκόνα τινὰ τιμῶμεν οὐχὶ τὴν εἰκόνα, ἀλλὰ τὸ εἰκονιζόμενον πρόσωπον, ὡς ἡ τιμὴ τῆς εἰκόνος τῶν προσφιλῶν ἡμῶν δὲν μένει εἰς τὰς εἰκόνας αὐτῶν, ἀλλὰ διαβαίνει εἰς αὐτὰ τὰ εἰκονιζόμενα προσφιλῆ ἡμῶν πρόσωπα. Ἑπομένως ἡ πρὸς τὰς εἰκόνας τιμὴ καὶ προσκύνησις διαδιβάζεται πρὸς τὸν Θεόν, διότι οὗτος εἶναι μόνος Ἅγιος καὶ μόνος Κύριος. Τὸ τρίτον σημεῖον εἶναι ὁ ἁγιασμὸς τῆς ὕλης διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ. Πρὸ ταύτης δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀπεικονισθῇ ὁ Θεός. Ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ Ἰησοῦ εἶναι συγκατάβασις πρὸς τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν. Ἡμεῖς εἴμεθα ὡς μᾶς ἔπλασεν ὁ Θεὸς μὲ σάρκα καὶ αἰσθήσεις. Ὁ Χριστὸς συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐννοήσωμεν τὸν Θεὸν μὲ τὰς αἰσθήσεις μας διὰ τῆς ὑλικῆς εἰκόνος τῆς προσωπικότητός του. Καί, ὡς λέγει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ἠδυνήθημεν νὰ αἰσθανθῶμεν καὶ ψηλαφήσωμεν δι' αὐτοῦ τὸν Θεόν. Τοιουτοτρόπως δὲ δυνάμεθα λόγῳ τῆς γενομένης συγκαταβάσεως νὰ εἰκονίζωμεν τὸν Θεόν, ἵνα ἡ πρὸς τὰς εἰκόνας αὐτοῦ ἀποδιδομένη τιμὴ καὶ προσκύνησις ἐπὶ τὸ πρωτότυπον μεταβαίνῃ.

Ὁ κ. Ἀλιβιζᾶτος. Εἶναι ἐξόχως εὐχάριστον, ὅτι παρὰ τῷ Ἀγγλικῷ λαῷ, ὃν ἀντιπροσωπεύει ὁ κ. Riley, ἐπικρατεῖ τοιαύτη τελείως Ὀρθόδοξος περὶ τοῦ ζητήματος τῶν εἰκόνων ἀντίληψις, διότι, ὡς ἀνέπτυξε τὸ ζήτημα τοῦτο ὁ κ. Riley, ὅστις ἀποδεικνύεται, παρὰ τὸν ἡμιεπίσημον αὐτοῦ χαρακτῆρα, ἐγκρατέστατος Θεολόγος διὰ τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ, καλύπτεται ἐξ ὁλοκλήρου καὶ ἐπακριβῶς ὁλόκληρος ἡ διδασκαλία τοῦ ὅρου τῆς ἑβδόμης Οἰκουμ. Συνόδου.

Αἰδεσ. Haedlan. Παρακαλεῖ νὰ ἔχῃ εἰ δυνατὸν ἀντίγραφον τοῦ μνημονευθέντος ἄρθρου τοῦ μητροπολίτου, τὸ ὁποῖον δημοσιευόμενον θὰ χρησιμεύσῃ εἰς διαφωτισμὸν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς κοινῆς ἐν Ἀγγλίᾳ γνώμης.

Μητροπολίτης. Δηλοῖ, ὅτι, εὐθὺς ὡς ἐπιστρέψῃ, εὐχαρίστως θέλει ἀποστείλῃ καὶ τοῦτο καὶ ἄλλας σχετικὰς ἐπὶ τοῦ ζητήματος μελέτας [1]).

Ὁ κ. Γεννάδιος. Ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐκφράζει τὴν χαράν του καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην του διὰ τὰς γενομένας συζητήσεις καὶ διὰ τὰ καλὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα δύνανται αὗται νὰ φέρωσιν, ὡς αἱ συζητήσεις ἀπέδειξαν.

Ἐπίσκοπος τοῦ Wichester. Ἐὰν πρόκειται αἱ Ἐκκλησίαι ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ νὰ ἑνωθῶσι, τότε εἶμαι βέβαιος, ὅτι οὔτε ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου θὰ ὑπάρξῃ μεγάλη δυσχέρεια. Χιλιάδες Ἄγγλων μετα-

1) Σημ. «Ἐ. Κ.» Ἐστάλη καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «The Church Quarterly Review» Nº 1269 July 1919, σελ. 304-309.

χειρίζονται τὰς εἰκόνας καὶ τὸν ἐσταυρωμένον καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰς οἰκίας των καὶ εἰς τὰ κοιμητήρια. Ἐκ τοῦ ἄλλου, ἀντιλαμβανόμεθα πλήρως τοὺς ἐκ τῆς χρήσεως τῶν εἰκόνων προερχομένους κινδύνους. ἡ δὲ ἐκ τῆς ἱεραποστολῆς μεγάλη μας πεῖρα μᾶς καθιστᾷ προσεκτικούς, ἵνα διὰ τῆς χρήσεως τῶν εἰκόνων μὴ εἰσέλθῃ τυχόν, παρὰ τοῖς μὴ χριστιανοῖς ἰδίως, ἡ εἰδωλολατρεία.

Αἰδεσ. Haedlan. Ἐλπίζω, ὅτι οἱ ἀδελφοί μας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐπείσθησαν, ὅτι οἱ Ἀγγλικανοὶ δὲν εἴμεθα εἰκονοκλάσται. Θὰ ἠδύναντο καὶ ἐκεῖνοι νὰ πείσωσιν ἡμᾶς, ὅτι ἡ πρᾶξις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δὲν εἶναι εἰκονολατρεία ἐπὶ παραβάσει τοῦ ὅρου τῆς ἑβδόμης Συνόδου;

Μητροπολίτης. Θὰ ἀπαντήσω διὰ τῆς ῥήσεως τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Λέοντα: «δίδαξον τὸν λαόν». Δηλ. ἀναγνωρίζομεν, ὅτι ὁ λαός μας ἔχει ἀνάγκην καὶ σήμερον, ὡς καὶ ἐπὶ Γερμανοῦ καὶ Λέοντος, φωτιστικῆς διδασκαλίας πρὸς κατανόησιν τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῆς ἀληθινῆς λατρείας «ἥτις τῇ Θείᾳ μόνῃ φύσει», προσήκει κατ᾽ αὐτὴν τοῦ ὅρου τῆς Ζ΄ Συνόδου τὴν ἔκφρασιν, καὶ τῆς σχετικῆς τιμῆς, ἥτις ὁρίζεται διὰ τὰς εἰκόνας, ἐλπίζομεν δὲ νὰ ἀναγνωρίσητε, ὅτι ὁ λαός μας δὲν ἠδύνατο νὰ εὑρίσκεται εἰς τὸ ἁρμόζον ἐπίπεδον μορφώσεως κατόπιν τῆς φρικτῆς δουλείας πέντε ὁλοκλήρων αἰώνων.

Ὁ κ. Ἀλιβιζᾶτος, προτείνει, ὅπως, ἐκτὸς τῆς ὑπαρχούσης Anglican and Eastern Association, συσταθῶσιν ἑκατέρωθεν, καὶ δὴ ἐκ μέρους τῶν ἐπισήμων Ἐκκλησιῶν, ἐπιτροπεῖαι πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς ἐπὶ τῶν διαφόρων σημείων διαφορᾶς συζητήσεως συγγραφικῶς καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς σημερινῆς συσκέψεως.

Μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆς προτάσεως τοῦ κυρίου Ἀλιβιζάτου καὶ τὴν γενομένην κοινὴν προσευχήν, μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁποίας ὁ Μητροπολίτης ἔδωκε τὴν εὐλογίαν, ἡ σύσκεψις ἔληξε.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ ΧΑΙΚΕΛ

Καθ᾽ ἣν στιγμὴν εἷς νέος ἄνεμος ῥωμαντισμοῦ ἤρχισε νὰ ἐπιπνέῃ ἐπὶ τῆς ποιήσεως, τοῦ δράματος καὶ τῆς καθόλου τέχνης, ἰδεαλισμὸς δὲ πρωτοφανὴς ἀναζωογονεῖ τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν πολιτικήν, ὁ τηλέγραφος μᾶς μεταδίδει τὴν εἴδησιν τοῦ θανάτου τοῦ Ἐρνέστου Χαῖκελ, δεινοῦ ὑπερμάχου τοῦ μονισμοῦ καὶ λυσσαλέου ἀνταγωνιστοῦ τῆς εἰς Θεὸν πίστεως. Αἱ ἀρχαί, ὧν εἰσηγητὴς ἐγένετο, εἶχον πλέον παλαιωθεῖ καὶ αὐτὸς ὡς παράκαιρος ἔπρεπε νὰ ἀποσυρθῇ ἐκ τοῦ μέσου μαζὶ μὲ τὸ ἄγονον καὶ παγετῶδες σύστημά του.

Ὁ Ε. Χαῖκελ ἐγεννήθη εἰς τὸ Πότσδαμ πρὸ ὀγδοηκονταπενταετίας.

Κλίσιν δὲ ἰδιαιτέραν πρὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας αἰσθανόμενος, τὸ μὲν πρῶτον ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν Βυρτσβούργῃ καὶ Βερολίνῳ, εἶτα δέ, καταλιπὼν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἰατροῦ, ἐπεδόθη ψυχῇ καὶ καρδίᾳ εἰδικῶς εἰς τὴν ζωολογίαν, ἣν καὶ καθ' ὅλον τὸν βίον ἐθεράπευσε. Διαπρέψας ταχέως ἐν αὐτῇ, διωρίσθη ὑφηγητής, συντόμως δὲ καὶ τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἰένης, εἰς ὃ καὶ μέχρι τελευτῆς παρέμεινεν, ἀρνηθεὶς πᾶσαν ἄλλην ἀλλαχοῦ πρόσκλησιν.

Ὡς καθηγητὴς ὁ Χαῖκελ ἀνέπτυξε σπάνια προσόντα, χάρις εἰς τὰ ὁποῖα ἀπέβη τὸ εἴδωλον τῶν φοιτητῶν του. Διδάσκων ἐξ ὑπογυίου καὶ ἄνευ σημειώσεων, ἐποίκιλλεν ὡς τὰ πολλὰ τὰς παραδόσεις του δι' αὐτοσχεδίων εἰκόνων, τὰς ὁποίας αὐτός, κάτοχος θαυμάσιος τῆς ζωγραφικῆς, ἐσχεδίαζε διὰ κιμωλίας ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, καθιστῶν ἁπτὸν εἰς τοὺς σπουδαστὰς τὸ ζωολογικόν του μάθημα. Ἀναχωρῶν δ' ἐξ ὡρισμένων μονιστικῶν ἀρχῶν καὶ μὲ ὕφος ἀκλονήτου δογματιστοῦ ζητῶν νὰ τὰς ἐπιβάλῃ, κατήντα πάντοτε εἰς θετικὰ καὶ διὰ τοῦτο εὐνόητα συμπεράσματα, ἀντιθέτως πρὸς πλείστους ἄλλους καθηγητάς, οἱ ὁποῖοι, ἐφεκτικοὶ καὶ ἀμφιταλαντευόμενοι καὶ προσέχοντες νὰ μὴ ἀδικήσουν τοὺς ἀντιφρονοῦντας, ἀφίνουν ἐν ἐκκρεμότητι τὸν ἀκροατήν. Καὶ ὁ ἐνθουσιασμός του δὲ ὁμοίως τὸν ἀνέδειξε. Δι' ἄλλους ἴσως ἡ Ζωολογία εἶνε Ζωολογία: ξηρὰ καὶ πεζοτάτη παράταξις γενῶν, εἰδῶν, κλάσεων παντοειδῶν εὐρωτιώντων σκελετῶν. Διὰ τὸν Χαῖκελ ἦτο ποίησις, φιλοσοφία, θρησκεία. Ἦτο ἡ κλείς, δι' ἧς θὰ ἐξηρεύνα καὶ θὰ ἔλυεν, ὡς ἐνόμιζε, τὰ μεγάλα μυστήρια τοῦ παντός.

Ἀκούραστος ὁ Χαῖκελ εἰς τὸ καθηγητικὸν καὶ συγγραφικὸν ἔργον του, εὕρισκεν οὐχὶ σπανίως καὶ τὸν καιρὸν νὰ ταξειδεύῃ πρὸς ἐπιτοπίους ζωολογικὰς ἐρεύνας. Ἐπεσκέφθη οὕτω τὴν Μεσσήνην, ὅπου συνέλεξε τὸ ὑλικὸν τῆς περὶ ῥαδιολαρίων (εἴδους θαλασσίων ῥιζοπόδων πρωτοζώων) μελέτης του, τὴν Ριβιέραν, ὅπου ἔθηκε τὰς βάσεις τῆς μονογραφίας του περὶ τῆς μικροσκοπικῆς ἀνατομίας τῶν καραβίδων, τὰς Καναρίους νήσους, ὧν καρπὸς ὑπῆρξεν ἡ πραγματεία του περὶ σιφωνοφόρων, τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἐξ ἧς κατήρτισε τὸ περὶ ἀραβικῶν κοραλλίων βιβλίον του, τὴν Σκανδιναυΐαν, τὴν Δαλματίαν, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Μ. Ἀσίαν, τὴν Κορσικήν, τὴν Σαρδινίαν, τὴν Ἰθάκην, τὴν Κέρκυραν, τὸ Ἀδριατικόν, τὰς Βρεττανικὰς νήσους, τὴν Κεϋλάνην, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Ρωσίαν, τὴν Σιγκαπώρην, τὴν Ἰάβαν καὶ τὴν Σουμάτραν. Εἰς τὰ ταξείδιά του ὁ ζωγραφικὸς χρωστὴρ ἦτο πάντοτε ὁ ἀχώριστός του σύντροφος· πλεῖστα δὲ ὅσα συγγράμματά του κοσμοῦνται διὰ πολυτελεστάτων εἰκόνων ἢ ἰχνογραφιῶν ζώων καὶ τοπείων, τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος ἐπὶ τόπου συνέθεσε.

Δυστυχῶς ὁ Χαῖκελ δὲν ἠδυνήθη νὰ περιορισθῇ εἰς τὸν ἰδιαίτερον ἐπιστημονικὸν κλάδον του. Ἐφιλοδόξησε τὴν φήμην ἑνὸς μεταρρυθμι-

στοῦ καὶ ἀνατροπέως τῶν καθεστώτων, καθ' ὧν ἐπέμενε νὰ ἀντιτάξῃ ἰδικόν του φιλοσοφικὸν σύστημα. Ὁ Χούξλεη καὶ ὁ Δαρβῖνος ἐν Ἀγγλίᾳ δὲν ἐθρησκολόγουν. Ὁ τελευταῖος, εἰσηγητὴς γενόμενος τῆς περὶ ἐξελίξεως ὑποθέσεως, ἥτις καὶ ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη, οὐδεποσῶς ἐσκέφθη νὰ ἀποκλείσῃ ἀπὸ τῆς δημιουργίας τὸν Θεόν. «Ὑπάρχει μεγαλεῖον ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀπόψει τῆς ζωῆς καὶ τῶν ποικίλων αὐτῆς δυνάμεων — ἔγραφεν εἰς τὸ περὶ καταγωγῆς τῶν εἰδῶν διαβόητον σύγγραμμά του — ἀρχικῶς ἐγκλεισθέντων ὑπὸ τοῦ **Δημιουργοῦ** ἐντὸς ὀλίγων ἢ καὶ ἑνὸς μόνου εἴδους». Ἀλλ' ὁ ἀκάθεκτος καὶ πεφανατισμένος ἐν ταῖς ἀθεϊστικαῖς του ἰδέαις Γερμανὸς καθηγητὴς ἐξώθησε τὸν Δαρβινισμὸν μέχρι τῶν ἄκρων, παρουσίασε τὴν ὑπόθεσιν ὡς ἁπτὴν πραγματικότητα, καὶ διὰ μιᾶς τολμηρᾶς τῶν ἐπιστημονικῶν δεδομένων ὑπερτεντώσεως ἐπίστευσεν ὅτι ἐσήμανε τοῦ θεϊσμοῦ τὸν ἐπικήδειον κώδωνα. Τὴν τοιαύτην ἀντίθεόν του σταυροφορίαν εἶχεν ἀρχίσει ἤδη τριακονταετὴς τὴν ἡλικίαν, ὅτε ἐξέδωκε τὴν *Γενικὴν Μορφολογίαν τῶν ὀργανισμῶν*· τὴν ἐξηκολούθησε δὲ ζωηρότερον καὶ μετὰ ταῦτα δημοσιεύσας τὴν *Φυσικὴν Ἱστορίαν τῆς Δημιουργίας*, τὴν *Ἀνθρωπογένεσιν*, τὴν *Ὁμολογίαν πίστεως ἑνὸς ἐπιστήμονος* καὶ ἄλλα. Ἀλλ' εἰς οὐδὲν ἄλλο ἔργον του κατοπτρίζονται αἱ βλάσφημοι καὶ ἀνατρεπτικαὶ ἰδέαι του μὲ ἔντασιν τόσην, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἔργον του σύρονται ἐπιτυχέστερον εἰς τὰ δίκτυά του οἱ ἐπιπόλαιοι, ὅσον εἰς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον *Τὸ αἴνιγμα τοῦ παντὸς* (Das Welt-Räthsel), ὅπερ πρὸς στιγμὴν ὡς ὁριστικὸν θρίαμβον τῆς ἀθεΐας ἐχειροκρότησαν οἱ ὑλισταί, καὶ διὰ τὸ ὁποῖον ἐχρειάσθη εἰς Ὀλίβερος Λόδζε, διὰ νὰ τὸ κάμῃ κάτω ἀπὸ τὰ κτυπήματά του κόσκινον. Διεξέλθωμεν αὐτὸ ἐν περιλήψει, μεθ' ὅλην τὴν βδελυγμίαν, ἣν ἀποπνέει, ἵνα ἐξ αὐτοῦ λάβωμεν γνῶσιν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν μεθόδων τοῦ Χαῖκελ.

Κατὰ τοῦ ἐπικρατοῦντος Δυαδισμοῦ, τοῦ χωρίζοντος τὸ σύμπαν εἰς δύο ἐντελῶς ἀντιθέτους οὐσίας, τὸν ὑλικὸν δηλ. κόσμον καὶ τὸν ἄϋλον Θεόν, ἀντιτακτέον τὸν Μονισμόν, τὸν μίαν καὶ μόνην οὐσίαν ἀναγνωρίζοντα, αὐτὴν ἐκείνην, ἥτις συγχρόνως ὑπάρχει καὶ Φύσις καὶ Θεός, καὶ Σῶμα καὶ Πνεῦμα, καὶ Ὕλη καὶ Ἐνέργεια. Ἡ ψυχὴ εἶνε φαινόμενον καθαρῶς φυσικόν· ἡ Ψυχολογία εἶνε κλάδος τῆς Φυσιολογίας. Συνείδησις, σκέψις καὶ λόγος εἶνε λειτουργίαι τῶν γαγγλιωδῶν κυττάρων τοῦ ἐγκεφαλικοῦ φλοιοῦ. Σπονδυλωτόν, τετράποδον, μαστοφόρον μὲ ὅλας τὰς ἀνατομικὰς ἐνδείξεις τοῦ πιθήκου εἶνε ὁ ἄνθρωπος. Οὐδεμίαν, οὔτε διανοητικὴν ἱκανότητα κέκτηται ὡς προνόμιον ἀποκλειστικόν· ὅλη ἡ ψυχικὴ ζωή του μόνον ποσοτικῶς, οὐχὶ ὅμως καὶ ποιοτικῶς, διαφέρει ἀπὸ τὴν τοῦ πιθήκου. Ἡ Παναγία, ὁ ἁγνότερος καὶ εὐγενέστερος τύπος τῆς μητρικῆς ἀγάπης, δὲν ἵσταται ὑψηλότερα ἑνὸς θήλυκοῦ πιθήκου, ἐν ᾧ ἐνυπάρχει τὸ αὐτὸ μητρικὸν ἔνστικτον. Θέλησις δὲν μᾶς χαρακτηρίζει· ἡ κληρονομικότης καὶ τὸ περιβάλλον διαγράφουν

τὴν ἐνέργειάν μας. Ὁ Μονισμὸς εἶνε ἄρνησις τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀνθρωπομορφικὴ ἰδέα περὶ αὐτοβούλως καὶ λελογισμένως ἐνεργοῦντος Ἀρχιτέκτονος τοῦ παντὸς ἀπεδείχθη ὅθεν ψευδής· ὅ,τι κυριαρχεῖ ἐπὶ τοῦ κόσμου εἶνε οἱ αἰώνιοι καὶ ὡς σίδηρος ἄκαμπτοι φυσικοὶ νόμοι. Προσωπικὸς πνευματικὸς Θεὸς εἶνε τὸ γελοιότερον τῶν παραδόξων· εἶνε σπονδυλωτὸν ἀέριον! Ἡ τερατωδεστέρα τῶν δεισιδαιμονιῶν εἶνε ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς. Ἡ σιγὴ τοῦ τάφου εἶνε τὸ κατάντημα ὅλων μας. Ἐκ τῶν διαφόρων μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν ὁ νεώτερος καὶ ἁγνότερος τύπος εἶνε ἡ θρησκεία τοῦ Ἰσλάμ. Ὁπόσον πλούσια εἰς εὐγενεῖς ἐμπνεύσεις εἶνε τὰ τζαμία του! Ὁπόσον ἀνυψωτικαὶ αἱ ἀπὸ τοῦ Κορανίου σιγηλαὶ προσευχαί του, καὶ μάλιστα παραβαλλόμεναι πρὸς τὴν ἀκατάληπτον πολυλογίαν καὶ μεγάλαυχον μουσικὴν τῶν θεατρικῶν τοῦ Κατολικισμοῦ λειτουργιῶν! Πόλεμος κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅστις κατ' οὐσίαν οὐδὲν ἄλλο εἶνε παρὰ ἀποκαλύψεις, θαυματουργίαι, μυστικισμός, ἄρνησις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς σκέψεως. Μέχρι σήμερον ἐκυβέρνα ἡ ἱεροκρατία· ἀπὸ τοῦδε πρέπει νὰ ἀναλάβῃ τὴν κυβέρνησιν ἡ νομοκρατία. Ὁ σημερινὸς Χριστιανισμός, εἴτε ὡς Παπισμὸς θεωρηθῇ, εἴτε ὡς Προτεσταντισμός, εἶνε ψευδοχριστιανισμός. Ὁ γνήσιος Χριστιανισμὸς ἦτο Σοσιαλισμὸς ἢ Κομμουνισμὸς καὶ διήρκεσε τρεῖς μόνους αἰῶνας. Ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, εὐγενοῦς, ἀλλ' ἀγραμμάτου ἐνθουσιαστοῦ, υἱοῦ τῆς Ἑβραίας Μαριὰμ καὶ τοῦ Καλαβροῦ Ἰωσήπου Πανδήρου· ἐν αὐτῷ Σημιτικὸς καὶ Ἑλληνικὸς τύπος συνηνώθησαν· ἐντεῦθεν τὸ πρόσωπόν του παρουσιάζει μεγάλην σημασίαν ἀπὸ ἀνθρωπολογικῆς ἀπόψεως. Καὶ ὁ Παῦλος κατὰ τὰ νεώτερα (!) ἐπιστημονικὰ συμπεράσματα ἦτο καρπὸς Ἕλληνος καὶ Ἑβραίας, ἀλλ' αὐτὸς ἦτο πολὺ σοφώτερός του. Πρὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, τῆς τὸ 327 (γράφε 325) στνελθούσης, ὑπῆρχον ἐν χρήσει 40 Εὐαγγέλια, ὅλα ἀπόκρυφα. Ἀλλ' οἱ 318 πατέρες τὰ ἔθηκαν ὅλα κάτωθεν τῆς ἁγ. Τραπέζης καὶ προσηυχήθησαν εἰς τὸν Θεόν, ἵνα ὅσα αὐτὸς ἐγκρίνει ὡς καλῶς ἔχοντα, πηδήσουν μόνα των ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, τὰ δὲ ἄλλα μείνουν ἀκίνητα κάτω. Τέσσαρα ἐξ ὅλων ἀνεπήδησαν καὶ αὐτὰ ἔκτοτε ἐθεωρήθησαν ὡς γνήσια! Τὸν Χριστιανισμὸν εἶνε καιρὸς νὰ ἀντικαταστήσῃ ὁ Μονισμός, κληρονομῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξανθρωπιστικά τινα μόνον καὶ ἠθικὰ διδάγματα, ἅτινα καὶ ταῦτα ἐξ ἄλλων πηγῶν τὸ Εὐαγγέλιον ἔλαβε. Οἱ Χριστιαν. ναοὶ δέον ν' ἀποβῶσι μονιστικὰ κέντρα. Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς μυστικιστικῆς καὶ κατὰ τοῦ πραγματισμοῦ ἀντιφερομένης ἀποκαλύψεως ἀνάγκη νὰ ἀνατείλῃ ὁ ὑπέρλαμπρος τοῦ Μονισμοῦ ἥλιος, προβάλλων τὴν λατρείαν τοῦ Ἀληθοῦς, τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Ἀγαθοῦ κατὰ τῆς πίστεως εἰς Θεόν, Ἐλευθερίαν καὶ Ἀθανασίαν.

Ἐκ τῶν ἄνωθι παρατεθέντων ἀντιλαμβάνεται ὁ ἀναγνώστης ποίαν ἐμπάθειαν ὁ Χαῖκελ ἔτρεφε κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ πῶς ἦτο ἱκα-

νὸς τὰ πάντα νὰ μετέλθῃ ἐναντίον του. Ἀπόστολος καὶ προφήτης τῆς ἀθεΐας, ἓν καὶ μόνον εἴδωλον ἐθεράπευε, τὴν ὕλην, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου μαζί του ὅλαι αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις τῶν λαῶν ἔπρεπε νὰ γονυπετήσουν. Ἐξαιρέσει τοῦ Μωαμεθανισμοῦ, ἡ πρὸς τὸν ὁποῖον συμπάθειά του ἀποτελεῖ ἀσύγγνωστον ἀνακολουθίαν, ὅλα τὰ ἄλλα θρησκεύματα ὤφειλον νὰ ἐκριζωθοῦν. Τί εἶχε γείνει τότε ὁ ἐπιστήμων, ὁ ὁποῖος ἀφανατίστως καὶ ἠρέμως ὀφείλει νὰ προβαίνῃ εἰς τὰς ἐκζητήσεις του; Ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Welt-Räthsel ὁ συγγραφεὺς ἐδήλου ὅτι ἡ λύσις τοῦ προβλήματος, ὅπερ ἀναλαμβάνει, θὰ εἶνε «ἁπλῶς *ὑποκειμενικὴ* καὶ *ἐν μέρει μόνον ὀρθή*, ἀφοῦ, καθὸ ἄνθρωπος, ἔχει καὶ αὐτὸς *περιωρισμένην* τὴν περὶ τὸ ἀντικειμενικῶς ἑρμηνεύειν τὰ πράγματα ἱκανότητα». Πῶς, μόλις ἐπελήφθη τοῦ θέματός του, μετεβλήθη εἰς ἀλάνθαστον Πυθίαν, δαιμονιωδῶς κατὰ τῶν ἀντιφρονούντων καταφερομένην καὶ τυραννικῶς τὰς «ὑποκειμενικὰς» καὶ «περιωρισμένας» καὶ «ἐν μέρει μόνον ὀρθὰς γνώμας» της ἐπιβάλλουσαν;

Τὸ δὲ θρησκευτικῶς ἀνεφοδίαστον τοῦ ἀνθρώπου τῷ ἀφαιρεῖ πᾶν δικαίωμα νὰ λαλῇ ὡς ἀπὸ τρίποδος περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Μόνον τὸν οἶκτον προκαλοῦν τὰ Ταλμουδικὰ μυθάρια, τῶν ὁποίων ἐπιλαμβάνεται διὰ νὰ στηρίξῃ τὰς βλασφημίας του, περιφρονῶν ὄγκον χριστιαν. φιλολογίας καὶ πολιτισμοῦ καὶ ἁγιωσύνης, ὑφ᾽ ὃν θὰ συνετρίβετο, ἂν ἤθελε καὶ ἐξ ἐπιπολῆς νὰ τὸν μελετήσῃ. Ἀλλ᾽ ὁ Χαῖκελ δὲν ὑπῆρξε δυστυχῶς εὐσυνείδητος. Πλέον ἢ ἅπαξ ἡ προκατάληψίς του τὸν ἔσπρωξε νὰ πλαστογραφήσῃ καὶ αὐτὴν τὴν Φυσικὴν Ἐπιστήμην. Εἰς μονογραφίαν, ἣν ἐδημοσίευσε τῷ 1868, περιέγραψεν ἀριθμὸν μικροοργανισμῶν, ὧν τὰ σωμάτια ἀποτελοῦνται (καθὼς ὁ ἴδιος ἔλεγεν) ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου ἁπλουστάτου ἀτόμου: τοῦ πρωτοπλάσματος· ἀλλὰ μικροοργανισμοὶ τοιοῦτοι οὔτε ὑπῆρξαν, οὔτε ὑπάρχουσιν· ὁ Χαῖκελ τοὺς ἐφεῦρε. Παρομοίως ἐν τῇ γενεαλογικῇ κλίμακι τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπου ὁ εὐσυνείδητος καθηγητὴς τῆς Ἰένης παρουσίασεν ἐν ζωγραφίαις διαμέσους κρίκους ἀγνώστων ζώων, συμπληρούντων δῆθεν τὰ ζωϊκὰ χάσματα. Ἀλλ᾽ ἀπεδείχθη καὶ ἐνταῦθα ὅτι ὁ χρωστὴρ ὑπεχρεώθη νὰ ἀντιγράψῃ ὄχι τὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ τὴν φαντασίαν τοῦ Χαῖκελ πρὸς καταναγκαστικὴν ὑποστήριξιν τοῦ ὡρισμένου περὶ αὐτογενέσεως βιολογικοῦ συμβόλου του. Στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν δονήσεων τοῦ φωτὸς καὶ ἄλλων δεδομένων μεγάλοι ἀστρονόμοι προεμάντευσαν ἔστιν ὅτε τὴν ὕπαρξιν ἀγνώστων ἀστέρων. Ἀλλ᾽ ἡ τελευταία εἰκοσαετία εἰς τὸ τελειοποιηθὲν μικροσκόπιον διέψευσε τὰς ψευδοπροφητείας τοῦ ἀρχιμονιστοῦ περὶ πολλάκις διασαλπισθέντων καὶ ζωγραφηθέντων, οὐδέποτε δὲ ἀνευρεθέντων μεσαζόντων. Ὁ Χαῖκελ ἐπέζησε νὰ δρέψῃ ἀφθόνους τοὺς καρποὺς τῶν ὀλεθρίων διδαγμάτων του. Ἡ δὲ σημερινὴ πατρίς του, ἡ πιστεύσασα πρὸς στιγμὴν εἰς τὸ μονομερὲς καὶ μονιστικὸν κράτος τῆς ὕλης καὶ κατα-

κειμένη νῦν εἰς πτῶμα κάτω ἀπὸ νόμους μυστηριώδεις καὶ ἐκδάσεις ὑλικῶς ἀνεξερευνήτους, θὰ τῷ ἐψιθύρισεν ἤδη εἰς τὸ οὖς τὸ βαθύτατον Σαικσπείρειον λόγιον:

There are more things in heaven and earth, Horatio, than are dreamt of in your philosophy.

[Ὑπάρχουν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, Ὁράτιε, πολὺ περισσότερα πράγματα ἀπὸ ὅσα ὠνειρεύθη ἡ φιλοσοφία σου].

Manchester 1/14 Αὐγ. 1919.

ΚΩΝΣΤ. Ν. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΡΙΖΑΡΕΙΟΥ

Κατ' αὐτὰς ἐκυκλοφόρησε τόμος περιέχων τὴν Ἱστορίαν τῆς Ριζαρείου Ἐκκλ. Σχολῆς ἐκ 250 σελίδων ἀποτελούμενος, φιλοπονηθεὶς δ' ὑπὸ τοῦ ἀπὸ ὀκταετίας διευθύνοντος αὐτὴν Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἑβδομηκονταπενταετηρίδος της. Ὅσοι ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη διηρωτῶντο τί ἔπραξεν ἡ Σχολὴ αὕτη, εὑρίσκονται σήμερον πρὸ εὐαρέστου ἐκπλήξεως διεξερχόμενοι τὸ πόνημα τοῦτο τοῦ γνωστοῦ ἱστοριογράφου καὶ τῆς ἄλλης μεγαλωνύμου κατὰ Ἱεροσόλυμα Θεολ. Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ. Καὶ ὡς ἡ τελευταία αὕτη ἀνέζησεν, οὕτως εἰπεῖν, ὁλόκληρος ἐν τῷ συγγράμματι ἐκείνῳ τοῦ κ. Χρυσοστόμου, οὕτω σήμερον καὶ ἡ Ριζάρειος ἐμφανίζεται ζῶσα καὶ κινουμένη ἐν ταῖς σελίσι τοῦ περὶ αὐτῆς λαμπροῦ τούτου ἔργου, διότι πρώτην φορὰν μετὰ τοσούτων ἐτῶν συνεχῆ βίον καθίσταται γνωστὸς καὶ ὁ βίος τῶν ἱδρυτῶν της καὶ μεγάλων Ἐθνικῶν Εὐεργετῶν Μάνθου καὶ Γεωργίου, τῶν Ριζαρῶν, καὶ τοῦ ἔργου τοῦ ἐθνωφελοῦς των ἱδρύματος. Ἀνεδιφήθησαν ἀνεκτίμητα ἀνέκδοτα, ἄγνωστα τέως, ἔγγραφα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, τοῦ Κοραῆ, τοῦ Νεοφύτου Δούκα καὶ αὐτῶν τῶν Ριζαρῶν· εἶδον ἐξ αὐτῶν τὸ φῶς πολύτιμοι λεπτομέρειαι περὶ τῆς ὑπερόχου φυσιογνωμίας τῶν ἱδρυτῶν καὶ τῶν πρώτων σελίδων τῆς Ἱστορίας τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος, καὶ σημειοῦμεν τοῦτο τὸ ἐξαιρετικὸν τοῦ ἔργου τούτου χαρακτηριστικόν, ὅτι περὶ τοὺς Ριζάρας καὶ τὴν Ριζάρειον συνυφαίνεται ἀριστοτεχνικῶς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως γενικωτέρα ἱστορία, καὶ δὴ ἡ τῆς ἀνερευνήτου ἔτι Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οὕτως, ὥστε ν' ἀποτελῇ ἡ ὅλη συγγραφὴ κεφάλαιον τῆς Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας ταύτης. Παραστατικῶς ζωογονῶν διὰ τῆς γραφίδος του ὁ συγγραφεὺς πρόσωπα καὶ πράγματα τῆς Σχολῆς καὶ ἐμφανίζων αὐτὰ ἐν ἀβιάστῳ καὶ γοητευτικῇ κινήσει, προφανέστατον σκοπὸν ἔχει ν' ἀποκρούσῃ ἀβασίμους κατηγορίας οὐχ ἅπαξ ἐν τῷ παρελθόντι κατὰ τῆς Ριζαρείου διατυπωθείσας, ὅτι δῆθεν δὲν ἐξεπλήρωσε

τὸν προορισμόν της. Μηδὲν λέγων ἀμάρτυρον καὶ μὴ ἀφιστάμενος τῆς πραγματικότητος περιγράφει ζωηρῶς τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας τῆς Σχολῆς πρὸς τὴν Ἑλλην. Ἐκκλησίαν καὶ τὴν κοινωνίαν, ὑποδεικνύει δ' ἅμα καὶ τοὺς λόγους, δι' οὓς ὁ εἰδικὸς σκοπὸς καὶ ταύτης, ἀλλὰ καὶ πάσης ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ Ἱερατικῆς Σχολῆς, ἤτοι ἡ μόρφωσις ἐνοριακοῦ κλήρου, δὲν ἠδύνατο νὰ εὐοδωθῇ. Οἱ περὶ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα ἀσχολούμενοι δύνανται ν' ἀρυσθῶσι διδακτικὰ συμπεράσματα ἐκ τοῦ ἔργου τούτου τοῦ κ. Χρυσοστόμου, ὅστις, ἐπὶ ὀκταετίαν ἀγωνισθεὶς νὰ ἐπιτύχῃ τὸν τελευταίως ψηφισθέντα νόμον περὶ τῆς Ριζαρείου, ὑπέδειξε πῶς πρέπει ν' ἀνορθωθῇ ὁ ἐνοριακὸς κλῆρος. Τὸ ἔργον εἶνε μεστὸν ἀγάπης καὶ φιλοπονίας καὶ μνημεῖον ἀντάξιον καὶ τῆς Σχολῆς καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ συγγραφέως προσδοκιῶν. Ὁ κ. Χρυσόστομος πολλὰ ἐμόχθησεν ὑπὲρ τῆς Ριζαρείου, ἀλλ' ἤξιζε νὰ γείνῃ Διευθυντὴς αὐτῆς ἔστω καὶ μόνον διὰ νὰ συγγράψῃ τὴν Ἱστορίαν της.

ΚΑΤ' ΕΚΛΟΓΗΝ

= Ὁ ἐν Λονδίνῳ ἐγκατεστημένος ὁμογενὴς κ. Εὐμορφόπουλος ἀπέστειλε πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας πλουσίαν συλλογὴν Ἑλληνικῶν πολυτίμων χειροτεχνημάτων πρὸς πλουτισμὸν τοῦ Μουσείου τῶν χειροτεχνημάτων.

Καὶ ὑπόσχεται ὅτι θὰ στείλῃ ἑτέραν συλλογὴν Κινεζικῶν χειροτεχνημάτων καὶ κειμηλίων.

= Ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου πίστωσις 10 χιλ. δραχμῶν διὰ τὰς δαπάνας τῆς ἕδρας τῆς Νεοελληνικῆς γλώσσης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης.

= Καὶ μία λεπτομέρεια μόλις τώρα γνωσθεῖσα.

Τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ Παρισίων ὁ Σεβ. Τοποτηρητὴς τοῦ Οἰκουμ. Θρόνου ἐν συνοδείᾳ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος ἔδωκε τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου Κοραῆ.

Εἶνε ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν ἀρχιερεῖς ἐδεήθησαν ἐπὶ τοῦ τάφου ἑνὸς τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας.

= Ἐν Ἐγκυκλίῳ του «πρὸς τὸν λαὸν τῆς Θράκης» ὁ Βούλγαρος νομάρχης Γκιουμουλτζίνης καταλήγει διὰ τῶν ἑξῆς μεστοῦ ἱεροῦ πατριωτικοῦ μένους λόγων:

«Ὁ Βουλγαρικὸς λαὸς δὲν πρέπει νὰ φοβῆται τίποτε, διότι οὐδέποτε ὁ ἑλληνικὸς ποῦς θὰ πατήσῃ τὸ *ἱερὸν* ἔδαφος τῆς *πατρίδος*», — τῆς βουλγαρικῆς βέβαια!

= Ἀγγέλλεται προσεχῶς ἡ ἔκδοσις συγγραφῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ σύγχρονος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία» ὑπὸ τῶν κ. κ. Εὐγ. Κωσταρίδου Ἀρχιμ. καὶ Γ. Σ. Ἀνδρεάδου.

Τὸ ἔργον θ' ἀπαρτισθῇ ἐξ ὑπερτριακοσίων σελίδων καὶ τιμᾶται δραχ. 10. Ἀπευθυντέον πρὸς τοὺς συγγραφεῖς: Ἀθήνας, Νεοφύτου Δούκα 12.

= Κατὰ τὰς τελευταίας συνεδρίας τῆς Διασκέψεως τῶν συμμάχων λέγεται, ὅτι ἐκανονίσθη τὸ ζήτημα περὶ ἱδρύσεως Ἰουδαϊκοῦ Κράτους.

Ἀπεφασίσθη νὰ μὴ σχηματισθῇ κυριολεκτικῶς κράτος Ἰουδαϊκόν, ἀλλ' ὅπως ἡ Παλαιστίνη τιθεμένη πρὸς τὸ παρὸν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἀποτελέσῃ τὴν πατρίδα ἢ μᾶλλον τὸ ἐθνικὸν καταφύγιον τῶν Ἰουδαίων.

= Μέγα γήπεδον, δωρηθὲν ὑπὸ τῆς κυρίας Ἄννης Π. Θεοδωροπούλου εἰς τὸν «Μερόπειον» Φιλανθρωπικὸν Σύλλογον, μέλλει νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς οἰκοδομὴν Ἀσύλου, ἐν ᾧ θὰ περισυλλέγωνται τὰ ἄπορα κοράσια.

Τῇ 18ῃ τοῦ παρ. μηνὸς ἐγένετο ἐν μέσῳ συγκινητικοῦ θεάματος πτωχῶν κορασίων ἡ κατάθεσις τοῦ θεμελίου λίθου.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερὰ Σύνοδος. — Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 18 λήγοντος μηνὸς διωρίσθη εἰς τὴν θέσιν τοῦ Οἰκονόμου τῆς ἐν Ἀμερικῇ Συνοδικῆς Ἐπιτροπείας ὁ αἰδεσιμ. ἱερεὺς Δημήτριος Βαϊνῖκος, ἐκ τῶν δοκίμων τελειοφοίτων τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολ. Σχολῆς καὶ ἐπὶ δεκαετίαν ἐφημέριος ἐν Σταυροδρομίῳ Κωνσταντινουπόλεως.

— Ενεκρίθησαν ἐπίσης κατὰ τὴν ἄνω συνεδρίαν ἐκλογαὶ Ἐφημερίων καὶ Ἡγουμενοσυμβουλίων καὶ ἀνεγνώσθησαν διάφοροι ὑποθέσεις διοικητικῆς φύσεως, ἐφ' ὧν ἐλήφθησαν αἱ προσήκουσαι ἀποφάσεις.

Τὸ ἐν Λάρνακι Παγκύπριον Ἱεροδιδασκαλεῖον. — Διὰ Β. Δ. τὸ ἐν Λάρνακι Κύπρου ἀπὸ τοῦ 1910 λειτουργοῦν ἑξατάξιον Ἱεροδιδασκαλεῖον ἀναγνωρίζεται ἰσότιμον καὶ ἰσοδύναμον πρὸς τὴν Ριζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν ἐφαρμοζομένου ἐν αὐτῷ καθ' ὅλα τοῦ Προγράμματος αὐτῆς.

Ἱερατικὸν Φροντιστήριον. — Διὰ Β. Δ. ὡρίσθη ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτησόντων εἰς τὸ Φροντιστήριον διδασκάλων καὶ ὑποδιδασκάλων εἰς 100. Τούτων ἕκαστος ἔχων πλήρεις τὰς ἀπὸ τῆς θέσεώς του ἀπολαυάς, θὰ λαμβάνῃ ὡς ἐπίδομα παρὰ τοῦ Γεν. Ἐκκλ. Ταμείου 50 δραχμὰς κατὰ μῆνα, διὰ δὲ τὴν ἐν γένει διαμονὴν αὐτῶν ἐν τῇ Ριζαρείῳ Σχολῇ οἱ τρόφιμοι τοῦ Φροντιστηρίου θὰ πληρώνωσι κατὰ μῆνα εἰς τὴν Σχολὴν ἑκατὸν δραχμάς. Ὀφείλουσι δὲ νὰ συντάξωσι σχετικὸν συμβόλαιον, δι' οὗ θὰ ἀναλαμβάνωσι τὰς εἰρημένας ὑποχρεώσεις.

Τὰ διδακτέα μαθήματα ἐν τῷ Ἱερατ. Φροντιστηρίῳ. — Διὰ Β. Δ. τὸ ὡρολόγιον πρόγραμμα τῶν ἐν τῷ μονοταξίῳ ἱερατικῷ Φροντιστηρίῳ διδασκομένων μαθημάτων κανονίζεται ὡς ἑξῆς: Ἱερὰ Κατήχησις, κατ' ἔκτασιν, (ὧραι 4)· Ἑρμηνεία τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναγινωσκομένων περικοπῶν τῆς Π. Διαθήκης (ὧραι 3)· Ἑρμηνεία τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναγινωσκομένων περικοπῶν τῆς Κ. Διαθήκης (ὧρ. 3)· Λειτουργικὴ καὶ τελετουργικὴ (ὧρ. 5)· Ποιμαντική. Κανονικὸν Δίκαιον καὶ σύγχρονος διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας (ὧρ. 4)· Ἐκκλησ. Ἱστορία (ὧρ. 3)· Χριστιανικὴ Ἠθικὴ (ὧρ. 2)· Ὁμιλητικαὶ ἀσκήσεις (ὧρ 6). Ἐκκλησ. Μουσικὴ (ὧρ. 6)· ἐν ὅλῳ ὧραι 36.

Ἱερὰ Μονὴ Ἀσωμάτων-Πετράκη — Διὰ Β. Δ. τῇ 19ῃ λήγοντος μηνὸς ἐκδοθέντος καὶ τῇ 20ῇ τοῦ αὐτοῦ καταχωρηθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 207 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη, ἵνα ἡ κατὰ τὴν Μητρόπολιν Ἀθηνῶν Ἱερὰ Μονὴ Ἀσωμάτων – Πετράκη συγχωνευθῇ πρὸς τὴν κατὰ τὴν αὐτὴν Ἱ. Μητρόπολιν Ἱερὰν Μονὴν Πεντέλης μὲ ἕδραν τὴν τελευταίαν ταύτην, θεωρῆται δὲ τοῦ λοιποῦ αὐτή τε καὶ τὰ ἀπ' αὐτῆς ἐξαρτώμεθα κτήματα ὡς ταύτης μετόχια.

Σύστασις Ἐπισκοπικοῦ Γραφείου. — Διὰ Β. Δ. συνιστᾶται Ἐπισκοπικὸν Γραφεῖον παρὰ τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Μογλενῶν καὶ Φλωρίνης.

Αἱ ἱερατικαὶ Σχολαὶ Ἄρτης καὶ Τριπόλεως. — Ἀπεφασίσθη ἁρμοδίως ἡ μεταρρύθμισις τῶν δύο τούτων Σχολῶν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ περιλαμβάνωσι πρὸς τὸ παρὸν μόνον δύο τάξεις, νὰ προτιμῶνται δὲ μαθηταί, τελειόφοιτοι ἑλληνικοῦ σχολείου, ἀλλ' ἔχοντες ἡλικίαν προσεγγίζουσαν πρὸς τὸν χρόνον τῆς χειροτονίας, ἵνα συμπληρωθῶσι τὰ ὑπάρχοντα ἐν τῷ κλήρῳ κενά. Ἐξεδόθη καὶ σχετικὴ Ὑπουργικὴ Ἐγκύκλιος πρός τε τοὺς Ἐπισκόπους καὶ τοὺς διευθυντὰς τῶν ἐν λόγῳ Σχολῶν. Αἱ Ἱερατικαὶ αὗται Σχολαὶ θὰ ἀποκτήσωσι τοῦ λοιποῦ αὐτοτελὲς διδακτικὸν προσωπικόν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ συντελέσῃ εἰς τὸν τελειότερον καταρτισμὸν τῶν τροφίμων αὐτῶν. Ὁ μισθὸς αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν ἐξαρκεῖ ὁ προϋπολογισμὸς τῶν ἐν λόγῳ Σχολῶν, θὰ καταβάλληται ὑπὸ τοῦ Γ. Ε. Ταμείου.

Χειροτονία διαρκουσῶν τῶν ἱερατικῶν σπουδῶν. — Προσεχῶς θὰ ἐκδοθῇ Νομοθετ. Διάταγμα, δι' οὗ θὰ παρέχηται ἡ ἄδεια εἰς τοὺς φοιτῶντας ἔν τε τῷ Ἱερατικῷ Φροντιστηρίῳ καὶ ταῖς εἰρημέναις Ἱερατικαῖς Σχολαῖς νὰ χειροτονῶνται ἐν αὐταῖς κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σπουδῶν των, κατόπιν νομίμου ἐκλογῆς των.

Ἐκκλησία Κων/πόλεως. — Καθ' ἃ ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει «Γρηγορίου Παλαμᾶ», ἀπαλλαγέντων

τῶν συνοδικῶν αὐτῶν καθηκόντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Φιλαδελφείας Χρυσοστόμου καὶ Κυδωνιῶν Γρηγορίου, ἐκλήθησαν εἰς ἀντικατάστασιν αὐτῶν οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Κυζίκου Κωνσταντῖνος καὶ Ἀμασείας Γερμανός. Εἰς ἀντικατάστασιν δὲ τοῦ παυθέντος Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως Σμαράγδου ἐκλήθη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τυρολόης καὶ Σερεντίου Χρυσόστομος. Οὕτω δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Οἰκουμ. Πατριάρχου Γερμανοῦ Ε΄ κληθέντων συνοδικῶν ἀνέρχεται εἰς 6: ἤτοι, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω τριῶν καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν κληθέντες Αἴνου Ἰωακείμ, Βιζύης Ἄνθιμος, καὶ Δαρδανελλίων Εἰρηναῖος, εἰς ἀντικατάστασιν τῶν τέως συνοδικῶν Ἡρακλείας Γρηγορίου, Κολωνίας Δωροθέου καὶ Καλλιουπόλεως Κωνσταντίνου.

Τὰ Σερβικὰ αἰτήματα. — Εἰς μίαν τῶν τελευταίων συνεδριῶν τῆς Ἰ. Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικ. Πατριαρχείου ἀνεγνώσθη ἐπιστολὴ τοῦ Μητροπολίτου Σερβίας. Οὗτος, ἐκθέτων τὸν σκοπὸν τῆς ὑπὸ τὸν πληρεξούσιον ὑπουργὸν Γαβριήλοβιτς ἐπιτροπῆς, ἀναφέρει τὰς θυσίας τοῦ Σερβ. ἔθνους κατὰ τὸν παρόντα πόλεμον, ζητεῖ δὲ τὴν ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν Μαυροβουνίου καὶ Καρλοβιτσίου, τῶν ἐπαρχιῶν Ρασκοπρεσρένης, Σκοπείων, Βελεσσῶν, Δεβρῶν, Δοϊράνης, Πρεσπῶν, Ἀχρίδος καὶ Πελαγωνείας, ὡς καὶ τῶν ἐν Βοσνίᾳ, Ἑρζεγοβίνῃ, Βουκοβίνῃ, καὶ Δαλματίᾳ ἐπαρχιῶν, ἔτι δὲ καὶ τὸ δικαίωμα νὰ παρασκευάζῃ ἅγιον Μῦρον

Συνεπείᾳ τοῦ γράμματος τούτου συνέστη Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ Οἰκουμεν. Θρόνου πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος καὶ διακανονισμὸν αὐτοῦ.

Ἀρχιεπισκοπὴ Σινᾶ. — Ὑπὸ τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως ἀπενεμήθη τῷ Σ. Ἀρχιεπισκόπῳ Σιναίου κ. Πορφυρίῳ ὁ ἀνώτερος Ταξιάρχης τοῦ Τάγματος τοῦ Σωτῆρος εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν ἃς ἡ Α. Σ. προσήνεγκεν εἰς τὰ ἐθνικὰ πράγματα. Ἡ Α Σ ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀλεξανδρείας κατευθυνομένη εἰς Γαλλίαν κατ᾿ ἐπιμέλειαν τῆς ὑγιείας αὐτῆς.

Ἡμαρτημένων διόρθωσις — Παρελείφθη νὰ σημειωθῇ ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ ἡ ὁρκωμοσία καὶ τοῦ ἑτέρου τῶν δύο νέων συνοδικῶν Φθιώτιδος κ. Ἰακώβου. Ἀντὶ δὲ τῆς φράσεως: «προσφωνήσας καὶ τὸν παρόντα ἐκ τῶν δύο ἀρτίως ἀναλαβόντων συνοδικὰ καθήκοντα» διορθωτέον: «τοὺς δύο ἀρτίως ἀναλαβόντας συνοδικὰ καθήκοντα».

— Ἐν σελ. 307 στιχ. 36 τοῦ προηγουμένου φύλλου τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ Κήρυκος» πρὸ τῆς λέξεως «ὁ Νεστοριανισμὸς» παρελείφθη ἡ λέξις «κατεκρίθη». Ἀναγνωστέον λοιπὸν τὴν φράσιν: *μετ᾿ ἐμφάσεως κατεκρίθη ὁ Νεστοριανισμός.*

ΝΕΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΑΙ

Γεωργίου Α. Σωτηρίου, (Ἐφόρου τῶν Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων) Ἡ Μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Ἱστορία καὶ Τέχνη. Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου 1918.

Μετὰ περισσῆς ἐπιστημονικῆς ἐμβριθείας ἐκτίθενται ἐν τῇ περισπουδάστῳ ταύτῃ ὀγδοηκοντασελίδῳ μεγάλου ὀγδόου μονογραφίᾳ τὰ τῆς ἱστορίας τῆς Μονῆς ταύτης, τῆς γεωγρ. θέσεως, τῆς κτίσεως καὶ τῶν τυχῶν αὐτῆς, ἐρευνῶνται τὰ τῆς Τέχνης μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν, περιγράφονται τὰ κειμήλια τὰ ἀποτελούμενα ἐξ εἰκόνων πολυτίμων, χειρογράφων ἱστορημένων, ἀμφίων, ἱερῶν σκευῶν, λειψανοθηκῶν, δισκοποτήρων καὶ κηροπηγίων. Πάντων τούτων παρατίθενται θαυμάσια εἰς ἐκτέλεσιν φωτογραφικὰ ἀποτυπώματα.

Γεωργίου Α. Σωτηρίου. Ἡ εἰκὼν τοῦ Παλαιολόγου τῆς Μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου 1918.

Λαμπρὰ ἐπιστημονικὴ μονογραφία, ἐν ᾗ περιγράφεται ἡ ἐπὶ σανίδος φορητὴ εἰκών, ἡ ἀνηρτημένη ἐπὶ τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ ναοῦ τοῦ Μεγ. Σπηλαίου καὶ παριστάνουσα τὴν Θεοτόκον βρεφοκρατοῦσαν καὶ ἔχουσαν ἐν τοῖς δεξιοῖς ἡγεμονικῶς ἐνδεδυμένην παιδικὴν μορφὴν ἐν στάσει δεήσεως. Τῆς εἰκόνος τὸ ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς βάθος καταλαμβάνει ἐπιγραφή, περὶ ἧς πολὺν τὸν λόγον ποιεῖται

ὁ σ. Ἐκ τῆς συγκριτικῆς μελέτης τῶν βυζαντινῶν προσογραφιῶν ὁ σ. ἀνάγει τὴν εἰκόνα ταύτην εἰς τὸν ιε΄ αἰῶνα, ἐξ ἱστορικῶν δ' ὑπολογισμῶν ὑποθέτει ὅτι ἡ δεομένη παιδικὴ μορφὴ εἶνε υἱός τις δεκαετὴς τοῦ Δημητρίου Παλαιολόγου Ἰωάννης, ταφεὶς πιθανῶς ἔν τινι τῶν ἐν Λακωνικῇ μετοχίων τῆς Μονῆς τοῦ Μ. Σπηλαίου, ὁπόθεν καὶ ἐξηγεῖται ἡ ἐν αὐτῇ τήρησις τῆς εἰκόνος του ταύτης.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀξιότιμοι συνδρομηταὶ νὰ παρακολουθῶσι τὴν Ἀλληλογραφίαν τοῦ «Ἐκκλ. Κήρυκος», περιέχουσαν ἀπαντήσεις εἰς ἐπιστολὰς πολλῶν, πρὸς οὓς δὲν στέλλονται ἰδιαίτεραι ἐπιστολαί.

Παρακαλοῦνται ἐπίσης τὰ ἀξιότιμα Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια τῶν ἱερῶν ναῶν νὰ σημειῶσιν ἐπὶ τῆς ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς τὸ ὄνομα τοῦ ναοῦ, οὗ ἡ συνδρομὴ διαβιβάζεται, ἐν δὲ τῇ πρὸς ἡμᾶς ἐπιστολῇ ὁ ἀριθμὸς τῆς ἐπιταγῆς.

—*Ἐκκλ. Συμβούλιον Μαστρογιαναίων* Συνδρομὴ ἐλήφθη· φύλλον ἀποστέλλεται τακτικῶς. — *κ. Προέδρῳ ἐκκλ. συμβ. Κρανιᾶς.* Συνδρομὴ ἐλήφθη· εὐχαριστοῦμεν. — *Γεωργ. Παπανικολάου*, Γεράκιον Σπάρτης. Ἐν τοῖς Γραφείοις μας μόνον ἓν ἀντίτυπον ἔχομεν τοῦ ζητουμένου βιβλίου. Ἀγνοοῦμεν τὴν διεύθυνσιν τοῦ συγγραφέως, ἐν τούτοις δύνασθε ν' ἀποταθῆτε ἐπ' ὀνόματί του εἰς Φανάριον ΚΠόλεως (Πατριαρχεῖα). — *Αἰδ. Χρ. Κανελλοπούλῳ*, Καλάβρυτα. Ἐπὶ τῆς ἀπορίας σας δύνασθε νὰ συμβουλευθῆτε τὰ σχετικὰ κανόνια τοῦ ἐν τέλει τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου προσηρτημένου Εὐαγγελισταρίου — *Ἀρχιμ. Σωφρ. Παπακυριακοῦ*, Τοπ. Ἐπισκ. Καλαβρύτων-Αἰγιαλείας. Διεύθυνσίς σας διωρθώθη· εὐχαριστοῦμεν θερμῶς τόσον διὰ τὰς γενομένας, ὅσον καὶ τὰς μελετωμένας ὑπὲρ τοῦ περιοδικοῦ φροντίδας σας.

Ἀρχιμ. Σωκράτη Οἰκονομίδη, Τοποτηρ. Πατρῶν Δραχμ. 495 ἐλήφθησαν εὐχαριστοῦμεν διὰ τὸ θερμὸν ἐνδιαφέρον σας.—*Ἀθ. Βύνιῳ* Ναύπλιον. Δραχμ. 25 ἐλήφθησαν· ἀπεστείλαμεν φύλλα 72. εὐχαριστοῦμεν δι' ἐνδιαφέρον.—*Ἀθ. Παπαευγενίου*, Καθηγητῇ, Τράπεζαν Αἰγιαλείας. Δρχμ. 7,50 ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν. Ζητηθέντα τεύχη ἀπεστάλησαν.—*Ἀλεξανδροπούλῳ Γ. Μιχαήλ*, στρατιώτη, Τ. Τ. 915 Ἐνεγράφητε δρχμ. 10 ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν. *Παπαντωνίῳ Δ. Μιτυλήνη*, Ἐφημερίῳ Μαμουλάδων. Συνδρομὴ ἐλήφθη· φύλλα ἐστάλησαν.—*Ἐκκλησ. Συμβούλιον Ἁγίου Γεωργίου Ζημιανῆς*, Τυμφρηστοῦ. Συνδρομὴ ἐλήφθη. Ζητηθέντες ἀριθμοὶ ἐστάλησαν.— *Ἀρχιμ. Εὐσεβίῳ Ντάβᾳ*, Ἡγουμένῳ Ἱερᾶς Μονῆς Πόρου. Δρχμ. 45 ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν.—*Ἀρχιερ. Ἐπιτρόπῳ Γεωργ. Παγανοπούλῳ*, Βολίμας· *Ε. Κ. Τζωρτζάκι*, Καστανιὰν Λακεδαίμονος· *Ἐκκλ. Συμβουλίῳ Ἁγ. Χαραλάμπους*, Λιάπατα, *Ἐφημερίῳ Δομιανῶν Παν. Παπαγεωργίῳ Σακελλαρίου*, *Χρήστῳ Τσουτσουλοπούλῳ*, ἱερεῖ, Δομοκόν. Συνδρομαὶ ἐλήφθησαν· θερμὰς εὐχαριστίας.—*Θεόδ. Κουκούλη*. Ποταμὸν Κυθήρων. Εἰς ἀπάντησιν πρὸς τὰς ἐρωτήσεις σας συμβουλευθῆτε τὸ ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ τοῦ «Ε. Κ.» Β. Δ. *Ἀρχιμ. Ἀνδρ. Τριανταφύλλου*. Ενταῦθα. Διατριβὴ ἐλήφθη. —*Νομάρχῃ Τρικκάλων Δ. Πασχάλῃ*. Ζητηθέντες ἀριθμοὶ ἐστάλησαν. Διεύθυνσις διωρθώθη. — *Γ. Παπακωνσταντίνου*, ἱερεῖ. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος, τὸ νὰ γνωρίσωμεν τὴν καλὴν κατάστασιν τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἔχει ἀκριβῶς τὸν σκοπὸν νὰ γείνῃ καὶ παρ' ἡμῖν συνειδητὸν ὅτι δὲ πρέπει να ὑπολειπώμεθα ἐκείνων.—*Χριστοφόρῳ Ι. Ζώνᾳ*. Καρδίτσα. Διωρθώθη. —*Ἡγουμ. Ναθ. Παπαδοπούλῳ* Ἱερὰν Μονὴν Ἑλώνης· δρχμ. 45 ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν.—*Ἀρχιμ. Ν. Φιλιππαίῳ* δρχμ. 44,50 ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν. *Αἰδ. Σακελλάριῳ Λεμπέσῃ*. Ἐπισκ. Ἐπιτρόπῳ Σίφνου· συνδρ. ἱερ. ναοῦ δρχ. 105 ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν.—*Σπ. Ἰ. Λάμπρῳ*, Καρύταιναν Λακεδαίμονος. Παρακαλοῦμεν νὰ γνωρίσητε ἡμῖν διὰ τίνος ἀπεστείλατε τὴν συνδρομήν. *Ἀταλιvατσάραν*, Πύργον. Ὁ κ. Διευθυντὴς δὲν ἔχει ἐνταῦθα τὰ ἅπερ ζητεῖτε βιβλία.

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ: Ἐν Ἑλλάδι δρχ. 15,
» » Ἐξωτερικοῦ δρχ. 20.
Ἕκαστον τεῦχος δρχ. 0.35.

Διευθυντὴς ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ
Τακτικὸς Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου
Γραφεῖα ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει Ἀθηνῶν
Ὥρα ἐντεύξεων 5 1/2 — 6. μ. μ.